

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra českého jazyka a literatury

Obraz Prahy v Seifertově poezii

Bakalářská práce

Autor: Denisa Vobořilová

Studijní program: B7310 Filologie

Studijní obor: Jazyková a literární kultura

Vedoucí práce: prof. PhDr. Vladimír Křivánek, CSc.

Hradec Králové

2019

Zadání bakalářské práce

Autor:	Denisa Vobořilová
Studium:	P16P0052
Studijní program:	B7310 Filologie
Studijní obor:	Jazyková a literární kultura
Název bakalářské práce:	Obraz Prahy v Seifertově poezii
Název bakalářské práce AJ:	The Picture of Prague in Seifert's poetry

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

V teoretické části bakalářské práce je nutno vytvořit ucelený obraz všech etap básnickovy poetiky. V projektu připravit výběr Seifertových básní s obrazem Prahy.

Heslo: Jaroslav Seifert - Lexikon české literatury Heslo: Jaroslav Seifert - Slovník české literatury
Zdeněk Pešat - Jaroslav Seifert

Garantující pracoviště:	Katedra českého jazyka a literatury, Pedagogická fakulta
Vedoucí práce:	prof. PhDr. Vladimír Křivánek, CSc.
Oponent:	Mgr. Martin Markoš
Datum zadání závěrečné práce:	11.12.2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucího bakalářské práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne

Podpis

Poděkování

Mé poděkování patří prof. PhDr. Vladimíru Křivánkovi, CSc., za odborné vedení, podnětné rady, trpělivost a ochotu, kterou mi v průběhu zpracování bakalářské práce věnoval.

Anotace

VOBOŘILOVÁ, Denisa. *Obraz Prahy Seifertovy poezie*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2019. 59 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zabývá celoživotní básnickou tvorbou Jaroslava Seiferta. Teoretická část se věnuje nejprve samotnému autorovi, ústřednímu motivu Prahy a poté jednotlivým obdobím, ve kterých Seifert tvořil. K těmto jednotlivým etapám jsou vždy přiřazené básnické sbírky, které zobrazují Prahu. V básních je pak analyzován obraz Prahy. Práce bude sloužit jako přehled různých Seifertových poetistických etap, které si kladou za cíl vykreslit autorovo vnímání Prahy. Praktická část se zabývá vypracovaným projektem, který je uvedený v příloze. Jedná se o sestavenou edici dvaceti Seifertových básní. Práce si klade za cíl přiblížit čtenářům Seifertovu tvorbu spojenou s jeho rodnou Prahou.

Klíčová slova

Jaroslav Seifert, Praha, Seifertova poezie, proletářská poezie, poetismus

Annotation

VOBOŘILOVÁ, Denisa. *The Picture of Prague in Seifert's poetry*. Hradec Králové: Pedagogical Faculty, University of Hradec Králové, 2019, 59 pp. Bachelor Degree Thesis.

This Bachelor thesis is speaking about lifelong poetic creation of Jaroslav Seifert. Theoretic part is about the poet itself, main motive of Prague, and also about individual periods, in which was Seifert writing. To all these phases are added poetry collections, which are talking about Prague. In all poems are analysis of picture of Prague. Thesis is going to serve like summary of many Seifert's poetistic stages, which have a main goal of depicting poem's perception of Prague. Practic part is dealing with drawn up project, which is included in attachment. It is about assembled edition of twenty Seifert's poems. This work's main goal is to show readers Seifert's creations related with his beloved Prague.

Keywords

Jaroslav Seifert, Prague, Seifert's poetry, proletarian poetry, poetism

„Praha!

Tomu, kdo ji uviděl jen jednou,

její jméno aspoň zpívá

navždy v srdci.

Je sama písni zapředenou v čase

a my ji milujem.

Ať zní!“

Jaroslav Seifert

Obsah

Úvod.....	10
Teoretická část	12
1. O básníkovi	12
2. Motiv Prahy	14
3. Proletářské období	17
3.1 Seifertova proletářská tvorba	18
3.2 Město v slzách	19
4. Poetismus	22
4.1 Seifertova tvorba v období poetismu	23
4.2 Poštovní holub	24
5. Období 30. let	26
5.1 Seifertova tvorba ve 30. letech	27
5.2 Jaro, sbohem	28
6. Za okupace	30
6.1 Seifertova válečná tvorba.....	31
6.2 Světlem oděná.....	31
7. Poválečná poezie.....	34
7.1 Seifertova poválečná tvorba.....	34
7.2 Přilba hlíny.....	35
8. Období 50. let	38
8.1 Seifertova tvorba v 50. letech	39
8.2 Praha.....	39
9. Období 60. let	42
9.1 Seifertova tvorba v 60. letech	43
9.2 Halleyova kometa	43
10. Období 70. a 80. let	46
10.1 Seifertova tvorba v 70. letech	47
10.2 Býti básníkem	48
Praktická část	51
Představení projektu	51
Realizace projektu.....	51
Závěr	53

Bibliografie	55
Seznam příloh	59

Úvod

Jaroslav Seifert patří mezi nejmelodičtější české básníky. Básníková tvorba je velice pestrá. Většina básnických sbírek se odráží v Seifertových vzpomínkách. Své mládí prožil na Žižkově, v dělnickém prostředí, které mu bylo inspirací a zároveň také prvotním impulsem k napsání proletářských básní.

Seifertova básnická tvorba je soustředěna na různé motivy - lásky, času, ženství, smrti a domova. Praha se stala pro Seiferta významnou kulisou a je tak vždy přítomná v jeho verších. Seifert svému čtenářovi odkrývá historii pražských uliček, různá zákoutí a monumentálnost historických staveb. Seifert v každém uvedeném komponentu, jež utváří Prahu, vidí obrazný příběh.

Ve své práci se věnuji Seifertově poezii, ve které nahlížím do básní s tematikou Prahy. Hodnota básníková rodného města se odráží ve většině básní, proto jsem důkladně zvažovala, které z nich do práce zvolím a následně zanalyzuji. Cílem této práce je tedy nahlédnout na ucelený obraz Prahy všech etap básníkovy poetiky. Jednotlivá období básníkovy tvorby jsou řazena podle časové chronologie, tj. doby vzniku. Konkrétní etapy literární tvorby jsou formulovány tak, aby si čtenář živě vybavil onu dobu a následně si ji spojil s umělcovou tvorbou. Praha je básníkem ilustrována do různých podob a je rovněž ústředním tématem bakalářské práce.

V teoretické části se seznámíme s básníkovým životem a s motivem Prahy. Zbývající kapitoly se věnují jednotlivým etapám, ve kterých básník tvořil svá mistrovská díla. První fáze nám podává přehled o proletářském období, které je obrazem dělníků a revolučnosti. Dále se věnuji poetismu a intimní lyrice třicátých let. Ve válečném i poválečném období je kladen největší důraz na hodnotu domova, češství a vlastenectví. Teoretickou část práce uzavírají padesátá až osmdesátá léta Seifertovy tvorby.

Součástí praktické části bakalářské práce je projekt, kterým je edice dvaceti Seifertových básní (viz příloha).

Prostřednictvím této bakalářské práce nahlédneme do Seifertovy poezie, která je velice čtivá, plná emocí, hravosti, melodičnosti, lásky k domovu a zároveň je předobrazem tehdejší doby, válek apod. Jak moc básník vzhlíží ve své poezii k Praze, mohou čtenáři posoudit sami, a to v konkrétních básních vytvořené edice.

Teoretická část

1. O básníkovi

Jaroslav Seifert patří k nejmelodičtějším a nejzpečnějším českým básníkům.¹ Tento velkolepý mistr poezie se narodil 23. září 1901 v Praze. Stal se významným lyrikem poválečné generace a proletářské poezie. Byl také redaktorem tiskoviny *Právo lidu* a za války působil v *Národní práci*.²

Seifert navštěvoval obecnou školu. Později nastoupil jako středoškolský student na gymnázium v Libušíně. Velká koncentrace rodin dělnictva a také drobní živnostníci měli zásadní vliv na rozvoj tehdejšího Žižkova, ve kterém Seifert vyrůstal.³ V poválečné době básník zanechal studia a začal více vnímat politický a umělecký život. Seifert nastartoval dráhu novináře.⁴ Redigoval týdeník *Pestré květy* a kulturní rubriku *Ranních novin*. Publikoval v mnoha časopisech, jako příklad zde uvádím časopis *Omladina*. Jaroslav Seifert patřil k zakladatelům uměleckého sdružení *Devětsil*.⁵

V roce 1966 byl básník jmenován národním umělcem a v roce 1984 mu byla udělena Nobelova cena za literaturu. Dosáhl tak nejvyššího mezinárodního uznání za vysokou úroveň české poezie 20. století.⁶

Seifert má osobitý styl, zintimňuje a ztotožňuje se s vlastními potřebami a rétorickým zabarvením.⁷ Z básnickovy poetiky vyznívá lehkost a láska ke všemu mu drahému, hlavně k Čechům, a tak mnohdy bývá označován za básníka vlasti. Ve svých verších často ukazuje své češství.⁸ Český literární kritik Václav Černý se ve své publikaci

¹ Srov. ČERNÝ, Václav. *Tvorba a osobnost*. Praha: Odeon, 1993, s. 811

² Srov. KUNC, Jaroslav. *Slovník soudobých českých spisovatelů: krásné písemnictví v letech 1918-45*. Praha: Orbis, 1946, 1016 s. 702

³ Srov. PEŠAT, Zdeněk. *Jaroslav Seifert*. V Praze: Československý spisovatel, 1991, s. 9

⁴ Srov. Tamtéž, s. 10

⁵ Srov. PEŠAT, Zdeněk a Karel PIORECKÝ. *Jaroslav Seifert: Básník a překladatel. Slovník české literatury: po roce 1945* [online]. 17. 1. 2007

⁶ Srov. PEŠAT, Zdeněk. *Jaroslav Seifert*. V Praze: Československý spisovatel, 1991, s. 7

⁷ Srov. BARTUŠEK, Václav. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*, 4, S-Ž, sv. I. S-T, sv. II. U-Ž, zpracoval autorský a redakční kolektiv, vedoucí redaktor Luboš Merhaut, s. 65

⁸ Srov. ČERNÝ, Václav. *Tvorba a osobnost*. Praha: Odeon, 1993, s. 813

Tvorba a osobnost vyjádřil k básníkovi faktem, který zní: „*Vlast pro Seiferta, to není něco z novin, něco z dějin, něco z práva, politiky, kazatelské morálky, je to něco intimně a vnitřně spojeného s představou otců, několika drahých hrobů, mládí, nezapomenutelných zážitků s lidmi, přírodou a uměním - je to prostě místo, kde jsme milovali a milujeme - je to zároveň jeviště, svědek a ručitel i předmět našich lásek.*“⁹

A jaké by mělo být poslání poezie podle J. Seiferta? Především by poezie neměla být ideologická ani estetická. V prvé řadě se má stát hlavně poezií, která se dotýká nejjemnějších lidských citů. Seifert hovoří o náhlých myšlenkových asociacích či o jisté improvizaci, které se sám básník ve své tvorbě poddává. Při psaní svých básní je pro něho klíčový první verš, protože právě ten vytváří ústřední téma celé básně.¹⁰

Jaroslav Seifert zemřel 10. ledna 1986 v Praze. Snad každý čtenář držel někdy v rukou báseň od tohoto velkolepého umělce. Seifert zůstal v našich srdcích inspirativním a milujícím člověkem, velkolepým básníkem a patronem české poezie.

⁹ Tamtéž, s. 814

¹⁰ Srov. CINGER, František a Jaroslav SEIFERT. *Jaroslav Seifert: laskavě neústupný pěvec: po stopách básníka očima jeho blízkých*. Praha: BVD, 2011, s. 11-12

2. Motiv Prahy

Praha byla odjakživa první scénou téměř všech velikých událostí v naší zemi, ať už slavnostních či tragických. Prahu a náš národ postihlo v minulosti mnoho utrpení. Dnes má však cenu historického a poutního místa. Stala se tak pokladnicí národního bohatství a svobody.¹¹ Toto starobylé město kamenné krásy si získalo tvář malebné kulisy a stalo se tak dějištěm reprezentace největších osobností našeho národa.¹²

Praha má svému návštěvníkovi co ukazovat. Svou magičností historických staveb, bohaté architektury, uličkami a různými zákoutími vyznačuje svou dominantnost. Praha byla vždy proslulým, vznešeným, bohatým a milovaným městem nejen naší země, ale i celé Evropy.

Jaroslav Seifert si vždy uvědomoval, jak moc ho spojuje láska k městu. Rodí se v něm životy, které po čase odcházejí.¹³ Seifert často staví Prahu mezi své základní motivy. Dokázal tak své rodné město vybudovat ze slov.¹⁴ Praha je pro něho domovem a domov zase jeho vlastí.

Básníková poezie zaujímá své postavení v zobrazení různých lokalit Prahy. Ve svých básních Seifert vyzdvihuje nejčastěji Žižkov, Petřín, Pražský hrad, Karlův most, Daliborku, Loretu, Národní divadlo, Nerudovu ulici, Staroměstské náměstí a také řeku Vltavu.¹⁵ Velice rád chodíval Národní třídou, po nábřeží a promenádách u vody. Petřín ho lákal vůní svých prvních jarních květů. Není tedy divu, že mu byl inspirací pro více básní. Při svých procházkách měl většinou společnost. Často chodíval po Praze s Karlem Teigem, který mu během procházek přednášel verše. Seifert hledal inspiraci nejen ve městě či ve svých vzpomínkách, ale také v přátelství s básníky.¹⁶ Nejoblíbenějším místem mnohých umělců byly v tehdejší době pražské kavárny.

¹¹ Srov. SEIFERT, Jaroslav. *Verše o Praze*. Praha: Československý spisovatel, 1962, s. 7-10

¹² Srov. SEIFERT, Jaroslav. *Publicistika (1933-1938): Dubia; Společná prohlášení*. V tomto souboru 1. vyd. Praha: Akropolis, 2011, s. 204

¹³ Srov. SEIFERT, Jaroslav. *Verše o Praze*. Praha: Československý spisovatel, 1962, s. 7-10

¹⁴ Srov. SEIFERT, Jaroslav a Ivan SVATOŠ. *Praha očima Jaroslava Seiferta a Ivana Svatoše: výbor básní*. Praha: Aplex, 1999, s. 7

¹⁵ Srov. SLOMEK, Jaromír. *Prahou Jaroslava Seiferta*. Praha: Academia, 2017, s. 285

¹⁶ Srov. PIORECKÁ, Kateřina a Karel PIORECKÝ. *Praha avantgardní: literární průvodce metropolí v letech 1918-1938*. Praha: Academia, 2014, s. 20

I ty jsou často zobrazeny v básnickových dílech. V souvislosti s pražskými zákoutími jsou pro básníka podstatná místa posledního odpočinku. Právě pražské hřbitovy jsou v básních poměrně často připomínány, a to ve spojení padlých vojáků za války. V Seifertových verších se můžeme poměrně často setkat se slovem „dlažba“. Ta by mohla v básních symbolizovat kamennou krásu, která utváří naši Prahu.

Seifert nahlíží na Prahu také pohledem apokalyptické vize. Básník se snaží ilustrovat naši metropoli za těžkých válečných let. Ve válečných i v poválečných básních zachycuje Prahu, která byla pod křídly bombardovacích letadel. Ukazuje nám bezmoc opěrných zdí a hrůzné časy, kdy nad městem duněly bomby a vybuchovaly granáty, a také okamžiky, kdy se v pražských ulicích rozzářily požáry a na zem padali vojáci, ženy i děti. Byla to doba, kdy se nad Prahou vznesl obrovský dýmový oblak, který jakoby zneviditelnal na nějaký čas město, naši milovanou Prahu.¹⁷ I tyto hrůzy z války, které ho velice zraňovaly, Seifert přesměrovává do svých veršů básnických sbírek.

Po válce nastala značná proměna vztahu města Prahy a našeho národa. V textech se postupně ztrácí metafory typu města – královny. Do popředí se dostává řeka Vltava, která má v básnickových verších úlohu časové roviny. Praha v básních figuruje svými tradičními pražskými topusy. Seifert své pohledy na Prahu popisuje přímým pohledem např. z Petřína, Hradčan, Karlova mostu apod. Právě Petřín, který je prezentován jako milostné místo, nám propůjčuje pohled na celé monumentální město. V básních je na město nahlíženo shora, tj. z vyhlídek, Petřína, Hradčan apod. Z básní si tak čtenář oživuje panoramatické pohledy na Prahu.

Lyrický subjekt se často ve večerních hodinách městem rád potuluje. Dalo by se ho nazvat poutníkem, jehož kroky vedou z periferie do středu města. Často jsou pražské periferie kulisami, které stojí v pozadí básní. V poezii jsou vyzdviženy básnickovy myšlenky a emoce. Praha je zde srovnávána s evropskými městy např. s Římem.

¹⁷ Srov. SEIFERT, Jaroslav. *Publicistika (1933-1938): Dubia; Společná prohlášení*. V tomto souboru 1. vyd. Praha: Akropolis, 2011, s. 376-377

V Praze je zachován středověký půdorys s volným uspořádáním. Architektonické rozložení není geometrické. Charakteristické pro její starou část je kvantita jednotlivých prostorů, zákoutí a různých křivolakých uliček. Tento půdorys je však mnohem dynamičtější v porovnání se symetrickým půdorysem. Dalo by se říci, že díky její architektonické kompozici může být vnímána jako město labyrintu. V jejím půdorysu se odehrály momenty, které rozhodovaly o osudech našeho národa.¹⁸

Obraz Prahy se zřetelně patetizuje, jestliže je topos města vystaven na životě, nikoliv na smrti. Srdce města utváří právě její stavby a personifikace města „že by Praze dohola spálili kadeře malostranských zahrad a obočí vikýřů, že by jí vyrazili statisíce očí, jimiž se dívají do světa lidská obydlí, že by k nepoznání zohavili a zmrzačili kouzelnou bytost města...“¹⁹

Zobrazení Prahy je v básnickově poezii různé. Město se může stavět do role matky, matičky, panny, nevěstky, královny a také vdovy. Jedná se o město s tajemstvím, s bohatou historií, které je vlastenecké.²⁰

¹⁸ Srov. HODROVÁ, Daniela. *Místa s tajemstvím: (kapitoly z literární topologie)*. Praha: KLP, 1994, s. 98-102

¹⁹ Tamtéž, s. 106

²⁰ Srov. HODROVÁ, Daniela. *Citlivé město: (eseje z mytopoetiky)*. Praha: Akropolis, 2006, s. 131

3. Proletářské období

Proletářská literatura se rozvíjela v první polovině dvacátých let a vyvrcholila kolem roku 1923.²¹ Touha po lidské družnosti a harmonii se stala první reakcí mladé básnické generace. Příznivce proletářské poezie sjednocovalo komunistické přesvědčení společně s myšlenkou revoluční proměny kapitalistické společnosti ve společnost socialistickou. Následkem se staly základní programové požadavky, např. sociální angažovanost tvorby, princip kolektivnosti, nový literární typ hrdiny z dělnického prostředí a tvůrčí metoda dynamického realismu. Jelikož programové stanovení omezovalo tvůrčí individualitu, byly tyto zásady proletářské poezie zanechány.²²

V centru zájmu stála umělecká skupina *Devětsil*, která zahrnovala hlavní představitele literatury včetně Jaroslava Seiferta. Mezi zakládající členy dále patřili teoretici a kritici, divadelníci, architekti a výtvarníci.²³ *Devětsil* byl založen na podzim roku 1920. Jeho hlavní základna sídlila v Praze a pobočka byla v Brně.²⁴ V roce 1922 byl napsán Manifest proletářského umění, jehož závěr zní: „*Proletariát jsou dělníci nového světa. Umělci chtějí být dělníky nové krásy v něm.*“²⁵

Členové *Devětsilu* odmítají formalismus, civilismus a odstupují od pravicových uměleckých stran mládeže. Lidová tvorba byla nedílnou složkou proletářského umění a stala se tak inspirací nové poetiky. Dalším impulsem pro vytvoření základny nové poetiky se stala francouzská poezie společně s německým expresionismem.

Podle teoretiků *Devětsilu* by mělo být měšťácké umění nezbytně zaměřené na sociální umění. Prvky měšťáckého umění si tak oponují se znaky proletářského umění. Revolučnost se stává podstatným rysem tohoto proudu.²⁶ Umělec se zbavuje osobního kultu. Básníci touží bojovat o budoucnost a zároveň žijí přítomností. Budují tak nový

²¹ Srov. SVOZIL, Bohumil. *Česká literatura ve zkratce*. Praha: Brána, 2000, s. 107

²² Srov. BALAJKA, Bohuš, Emil CHAROUS a Ladislav SOLDÁN. *Přehledné dějiny literatury*. Praha: Fortuna, 1995, s. 100

²³ Srov. Tamtéž, s. 107

²⁴ Srov. LEHÁR, Jan. *Česká literatura od počátků k dnešku*. 2., dopl. vyd. [i.e. 3. vyd.]. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008, s. 575-576

²⁵ Tamtéž, s. 571

²⁶ Srov. MOLDANOVÁ, Dobrava. *Česká literatura 1890-1948*. V Ústí nad Labem: UJEP, 2009, s. 119

jasný svět.²⁷ Legendárním artefaktem tohoto uskupení se stal *Revoluční sborník Devětsil*, který byl vydaný v redakci J. Seiferta a K. Teigeho. Uplatňoval především vliv průkopnických směrů umělecké avantgardy. Sdružení *Devětsilu* se prezentovalo několika vydávanými časopisy např. *Most*, *Disk*, *ReD* apod.²⁸

Ústřední metaforou se stal pro členy *Devětsilu* most, který spojuje dva krajní břehy. Most znamenal pro umělce bariéru nebo nějakou překážku.²⁹ Proletářské umění se prezentuje pomocí dalších znaků. Klade důraz na prvek primitivnosti, který je postaven naproti artismu. Je zde vytyčen nikoli individualismus, ale kolektivismus, jehož podstatným rysem je tendenčnost a nezbytný optimismus. Představitel proletářského umění se touží vřadit do davu. Básně jsou obrazem doby a skutečnosti. Umělec se v tomto období stává dělníkem krásy.³⁰

3.1 Seifertova proletářská tvorba

Seifertova raná proletářská poezie je zaujatá především pro revoluční přetvoření společnosti. Inspirací mu bylo především prostředí rodného Žižkova, které bylo v tehdejší době známé lidovými zábavami, hospodskými písněmi a řemeslnými malíři.³¹ Právě periferie proletářského Žižkova, tehdy pouze samostatného pražského předměstí, nejvíce ovlivnila Seifertovu poezii. Básník rád vzpomínal na období svého dětství a dospívání. Žižkov mu tak přirostl k srdci.³² Seifertovy verše proletářského období jsou často prosté až primitivní. Rytmus verše by se dal přirovnat k všednímu hovorovému sklonu.³³

²⁷ Srov. PIORECKÁ, Kateřina a Karel PIORECKÝ. *Praha avantgardní: literární průvodce metropolí v letech 1918-1938*. Praha: Academia, 2014, s. 139-140

²⁸ Srov. MOLDANOVÁ, Dobrava. *Česká literatura 1890-1948*. V Ústí nad Labem: UJEP, 2009, s. 119-120

²⁹ Srov. PIORECKÁ, Kateřina a Karel PIORECKÝ. *Praha avantgardní: literární průvodce metropolí v letech 1918-1938*. Praha: Academia, 2014, s. 270

³⁰ Srov. MOLDANOVÁ, Dobrava. *Česká literatura 1890-1948*. V Ústí nad Labem: UJEP, 2009, s. 119

³¹ Srov. PEŠAT, Zdeněk a Karel PIORECKÝ. Jaroslav Seifert: Básník a překladatel. *Slovník české literatury: po roce 1945* [online]. 17. 1. 2007

³² Srov. PEŠAT, Zdeněk. *Jaroslav Seifert*. V Praze: Československý spisovatel, 1991, s. 9

³³ Srov. LEHÁR, Jan. *Česká literatura od počátků k dnešku*. 2., dopl. vyd. [i.e. 3. vyd.]. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008, s. 568

3.2 Město v slzách

Město v slzách je autorovou prvotinou z roku 1921. Byla věnována S. K. Neumannovi a nachází se v psané předmluvě *Devětsilu* spisovatele V. Vančury. Jedná se o významnou knihu proletářské poezie. Celou poezií prostupuje téma proti-civilizačně stylizovaná vize města, která je pojata jako živel ničící přírodu, ale i člověka. Básník Miroslav Červenka se k básnickově sbírce obrací s tezí: „*Obráz města tu nemá nic společného s oslavným patosem futuristické a civilistní poezie, pro kterou město znamenalo modernost a pokrok.*“³⁴

Celým světem se infiltruje revoluce, proto je tato poezie pro básníka netypická. Převrat proletářského období se v básních stává hlavním pojátkem města. Již z názvu můžeme odvodit, o čem sbírka pojednává. Čteme o pláči města nikoli o jeho slávě.³⁵ Pro básníka je město plné slz, avšak i bolest se může proměnit v radost. Hlavním tématem se stává touha městského člověka nalézt štěstí a lásku. Seifert v básních vyzdvihuje lidskou potřebu - bojovat proti bolestem. Továrny, stroje a veškeré civilizační nástroje se stávají hlavní bolestí.³⁶ O této dělnické revolučnosti rozpráví *Báseň úvodní*.

„*Svou slávou
nezvítězilo město nade mnou,
svým majestátem a velikostí mě neočarovalo,
miluji hvězdy, lesy, prameny, louky a květiny
a navrátím se v jejich náruč tajemnou,
však dokud z bratří mých trpěti bude jediný,
nebudu šťasten,
a nespravedlností světa vzbouřen,*

³⁴ ČERVENKA, Miroslav. *Slovník básnických knih: díla české poezie od obrození do roku 1945*. Praha: Československý spisovatel, 1990, s. 152-154

³⁵ Srov. SEIFERT, Jaroslav. *Město v slzách: Samá láska; Svatební cesta; Slavík zpívá špatně; Poštovní holub*. Praha: Československý spisovatel, 1989, s. 209

³⁶ Srov. Jaroslav Seifert: *Město v slzách*. In: *Čtenářský deník* [online]. 2012. www.seminárky.cz.

*dál jako teď,
opřen jsa o zeď fabriky, budu se zalykat kouřem
a píseň svoji pět.“³⁷*

Město má v této sbírce dvě podoby. Mohlo by být chápáno jako místo, ve kterém se lidé po práci scházejí a komunikují spolu.³⁸ Obraz Prahy v básních utvářejí davy lidí, kteří si tradují. V městě také často dominuje ticho a klid. Je zde patrná polarita rušných ulic a básníkovy samoty. Seifert k Praze vzhlíží jinak za denního světla a jinak za tmy. Právě noc daruje Praze tajemnost a fantastičnost a zároveň se vše připravuje pro klidné ranní probuzení. Samotný básník ve své sbírce píše: „*večerní Praha zavazuje rány*“.

Lyrický hrdina je zde stylizován jako obyčejný člověk, jehož chudoba souvisí i s jeho životními potřebami. Sbíрка je plná biblických motivů, které jsou často ironizované. Protikladem autorovy tvrdé stylizace města se stává obraz křesťanství, které souvisí s křesťanskými rituály, mýty a modlitbami. Lyričtí hrdinové, např. bezruký voják, jsou stylizováni do vyobrazení Spasitele. I městská lidová mluva je v básních díky křesťanství očištěna od lidské krutosti.³⁹ Kristus představuje v Seifertových básních obraz chudých, ponižovaných a trpících. A tak zde v dělnické Praze hraje podstatnou roli společnost, ve které je jistá polarita nižších a vyšších vrstev.⁴⁰

Moderní a jednoduché linie obrysů se stávají v Seifertově sbírce hranatým obrazem utrpení. Dalo by se říci, že linie hlavních pražských ulic mohou značit nepřátelský prudce mrštěný šíp.⁴¹ Ukázka těchto autorských rysů je zobrazena v *Básni úvodní*.

„Hranatý obraz utrpení

³⁷ Srov. SEIFERT, Jaroslav. *Město v slzách: Samá láska; Svatební cesta; Slavík zpívá špatně; Poštovní holub*. Praha: Československý spisovatel, 1989, s. 11

³⁸ Srov. MOLDANOVÁ, Dobrava. *Česká literatura 1890-1948*. V Ústí nad Labem: UJEP, 2009, s. 122

³⁹ Srov. ČERVENKA, Miroslav. *Slovník básnických knih: díla české poezie od obrození do roku 1945*. Praha: Československý spisovatel, 1990, s. 152-154

⁴⁰ Srov. MOLDANOVÁ, Dobrava. *Česká literatura 1890-1948*. V Ústí nad Labem: UJEP, 2009, s. 122

⁴¹ Srov. ČERVENKA, Miroslav. *Slovník básnických knih: díla české poezie od obrození do roku 1945*. Praha: Československý spisovatel, 1990, s. 153

je město

*a sama veliká událost před tvýma očima,
čtenáři, otvíráš knížku prostou a nevtíravou
a píseň počíná.*⁴²

Autor se v básních zastavuje na vojenských hřbitovech v Praze, dokonce samotná kapitola se tak v této sbírce nazývá. Městu často dominuje Bůh, někdy se za něj považuje přímo sám autor. Jaroslav Seifert miloval přírodu, avšak nespravedlnost panující ve světě ho na tolik rozhněvala, že se ústředním tématem stala periferie města, tehdejších fabrik.

Prostředí města má pro básníka hluboký vztah. Vyrůstal v něm. Seifert ve všem viděl naději a toužil, aby se veškerá utrpení zrodila v radosti. Seifert mezi své protivníky zařazoval fabrikanty, boháče, exponenty města a také stroje v továrnách.⁴³ Básník ve svém nitru touží k přichýlení k přírodě. Rád by vzkřísil svět. Nenávist a zároveň láska k očekávané revoluci jsou základními motivy autorova díla.⁴⁴

Seifert tvořil básně silné a krásné. Mají intenzivní sklony k idyle. Básníková fyzická touha po různorodém světě ho v této sbírce vždy přivádí do své rodné Prahy.

⁴² SEIFERT, Jaroslav. *Město v slzách: Samá láska; Svatební cesta; Slavík zpívá špatně; Poštovní holub*. Praha: Československý spisovatel, 1989, s. 11

⁴³ Srov. PEŠAT, Zdeněk. *Jaroslav Seifert*. V Praze: Československý spisovatel, 1991, s. 31

⁴⁴ Srov. KUNC, Jaroslav. *Slovník soudobých českých spisovatelů: krásné písemnictví v letech 1918-45*. Praha: Orbis, 1946, 1016 s. 702

4. Poetismus

Poetismus se vyvíjel pouze v české literatuře ve dvacátých a třicátých letech. Vystřídal tak proletářské umění. V porovnání s proletářskou literaturou kladl *poetismus* velký důraz na uměleckou revolučnost a v neposlední řadě usiloval o netradičnost směru.⁴⁵ *Poetismus* stejně jako proletářská poezie souvisí s vizí komunistického režimu. Usiluje být obrazem šťastného života.

Poetismus se snažil odbourat hranice umění a chtěl tak proniknout do všední reality pomocí lyrismu. Byl proto vytvořen z některých cizích podnětů. Inspiroval se od avantgardních směrů, tj. *kubismu*, *dadaismu*, *futurismu* apod. Podnětem pro jeho vytvoření byly také nové zábavy, tj. cirkus a varieté, jazz, film, poutě apod.⁴⁶

Poprvé se *poetismus* objevil roku 1924, historie počátku tohoto směru je však starší. Několik relevantních dokumentů stanovuje přestup od proletářského umění k poetismu. První známky poetismu se objevily již v Seifertových proletářských sbírkách *Město v Slzách* a *Samá láska*. Obě básnické sbírky byly napsané jménem *Devětsilu*, které tu vytyčují posun zorného úhlu uvnitř tzv. socialistické literatury.

Prvním předsedou a iniciátorem *Devětsilu* byl Vladislav Vančura, který v předmluvě opodstatnil existenci poetistické poezie s jejími zásadami. Smyslem tvorby se měla stát názorová a citová příprava na přeměny revoluce. Druhou předmluvu představil Karel Teige, který taktéž směřoval k socialistickým principům. Podstatou *poetismu* bylo usilování o zdoání „odcizení“ a „sebeodcizení“ člověka. Teige chápal *poetismus* jako umění života, tj. „modus vivendi“. Poetismus měl eliminovat vnitřní i vnější deformace člověka se světem. Mělo být na svět nahlíženo jako na báseň.⁴⁷ Básníkem se totiž může stát každý.⁴⁸

⁴⁵ Srov. SVOZIL, Bohumil. *Česká literatura ve zkratce*. Praha: Brána, 2000, s. 107

⁴⁶ Srov. LEHÁR, Jan. *Česká literatura od počátků k dnešku*. 2., dopl. vyd. [i.e. 3. vyd.]. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008, s. 576

⁴⁷ Srov. BALAJKA, Bohuš, Emil CHAROUS a Ladislav SOLDÁN. *Přehledné dějiny literatury*. Praha: Fortuna, 1995, s. 107-108

⁴⁸ Srov. LEHÁR, Jan. *Česká literatura od počátků k dnešku*. 2., dopl. vyd. [i.e. 3. vyd.]. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008, s. 576

Tento proud se vyvinul také zásluhou básníka Vítězslava Nezvala. Zakladatelé tohoto svébytného básnického směru odmítli civilistickou a kubistickou modernu.⁴⁹ *Poetismus* podtrhuje lyričnost, která postrádá veškerou logiku, metafyziku (náboženské zřetely) či jiné mravní aspekty. Podstatou je tedy lyričnost, která zdůrazňuje radost a hravost. Slovní hříčky a princip asociace se staly hlavním nástrojem *poetismu*.⁵⁰ *Poetismus „chápal poezii jako hru, jako prostředek spontánního emočního působení, jako zdroj lyrická.“*⁵¹

V tomto období se odpoutaly veškeré složky Seifertovy proletářské poezie, např. spontánnost, hédonismus, smysl pro bizarnost, paradox, nadsázku a poetický naivismus. Zrodila se tu tak snaha o lyrický ohlas.⁵² Velice důležitým rysem *poetismu* je zintenzivnění rázu veršů, které lze charakterizovat jako tíhnutí k anekdotičnosti.⁵³

Umění *poetismu* má být dle Karla Teiga „ležérní, dovádivé, fantaskní, hravé, neheroické a milostné. Nenajdeme v básních pesimismus“.⁵⁴ Poezii tak nejlépe podtrhne intimita výrazné melodie veršů, která má ráz básníkovy vzpomínky.⁵⁵

4.1 Seifertova tvorba v období poetismu

Seifertova poetistická poezie vychází z nitra lyrického subjektu, který si je vědom své existence. Zásadně se sám intelektuálně a citově obohacuje a formuje se tak do přemýšlejšího objektu.⁵⁶ Seifertovy hravé verše *poetismu* postupně přecházely v drsnější zabarvení. Rodila se tak individuální poetika, které přetrvávala do 60. let básníkovy tvorby.

⁴⁹ Srov. GALÍK, Josef. *Panorama české literatury: (literární dějiny od počátků do současnosti)*. Olomouc: Rubico, 1994, s. 213

⁵⁰ Srov. SVOZIL, Bohumil. *Česká literatura ve zkratce*. Praha: Brána, 2000, s. 108

⁵¹ PEŠAT, Zdeněk. *Dialogy s poezií*. Praha: Československý spisovatel, 1985, s. 107

⁵² Srov. Tamtéž, s. 108

⁵³ Srov. Tamtéž, s. 110

⁵⁴ PIORECKÁ, Kateřina a Karel PIORECKÝ. *Praha avantgardní: literární průvodce metropolí v letech 1918-1938*. Praha: Academia, 2014, s. 148

⁵⁵ Srov. PEŠAT, Zdeněk. *Dialogy s poezií*. Praha: Československý spisovatel, 1985, s. 114

⁵⁶ Srov. PEŠAT, Zdeněk. *Jaroslav Seifert*. V Praze: Československý spisovatel, 1991, s. 77

Prostřednictvím charakteristického mluveného projevu je pro Seifertovu poetiku typická plynulost veršů s nostalgickým zabarvením a s intimitou.

Rytmicky pravidelný verš vyzdvihuje písňový ráz básní. Simultaneita dění se neustále střídá mezi předmětným viděním lyrického subjektu a jeho schopností reagovat na podnět.⁵⁷

4.2 Poštovní holub

Jedná se o básnickou sbírku, která byla poprvé vydaná v roce 1929 s podtitulem *Básně 1928-1929* a s dedikací *Roztomilé Markétce, která našťěstí neexistuje*.⁵⁸ Básnická sbírka se skládá z dvaceti tří básní a zahajuje období čisté lyriky.

Celou knihou prostupuje pocit melancholie z plynoucího času, který neustále běží. Hodinové ručičky se zastaví jen tehdy, jestliže se básník ocitá ve svém rodném domově. Autor zachycuje v titulech básní skutečnost času (básně *Víno a čas* a *Den, noc, čas*) a percepci konce (básně *Na věky*, *Nakonec*, *Za mrtvou*).⁵⁹

Básník se zde navrácí do své rodné periferie města Prahy, která mu přináší teskné vzpomínky na mládí za světové války. V básni *Praha* je majestátnost Prahy ilustrována nikoli svým proletariátem dělnického předměstí, ale popisem vladařských sídel.⁶⁰

„*Jeho Veličenstvo prach,
usedá zlehka na opuštěný trůn.*“⁶¹

⁵⁷ Srov. BARTUŠEK, Václav. Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce, 4, S-Ž, sv. I. S-T, sv. II. U-Ž, zpracoval autorský a redakční kolektiv, vedoucí redaktor Luboš Merhaut, s. 65

⁵⁸ Srov. SEIFERT, Jaroslav. *Město v slzách: Samá láska; Svatební cesta; Slavík zpívá špatně; Poštovní holub*. Praha: Československý spisovatel, 1989, s. 246

⁵⁹ Srov. PEŠAT, Zdeněk. *Jaroslav Seifert*. V Praze: Československý spisovatel, 1991, s. 79-82

⁶⁰ Srov. Tamtéž, s. 81-82

⁶¹ SEIFERT, Jaroslav. *Město v slzách: Samá láska; Svatební cesta; Slavík zpívá špatně; Poštovní holub*. Praha: Československý spisovatel, 1989, s. 184

Báseň *Praha* vyvolává pocit samoty a neviditelné budoucnosti panovnického města. Zmíněný prach, vyskytující se na předposledním verši celé básně, by mohl zobrazovat panovníka Prahy, tedy jeho Veličenstvo Prahy, jak je zde psáno. Právě z prachu se ve vývoji zrodila vždy Praha. Prach je zde také znázorněn jako výjimečnost, který zbyl po celém městě po válce.

Seifert v básních volí tradičnější postup, oproti jiným básníkům *poetismu*. Věnoval se síle smyslového prožitku, který básním vdechl písňovou intonaci.⁶² Poštovní holub má v této sbírce roli lidské klenby a osudovosti. Pohled na hřbitov je pro autora jakési pohrdání životem, časem.⁶³

Dodatkem této sbírky je báseň *Měsíc nad plynárnou*. Básník se zamýšlí nad tím, že až tu jednou nebudeme, tak město s námi zanikne. Avšak v prach se znovu všichni navrátíme.

*„Jaké štěstí, že nebudem hlinou,
kterou jsou vymazány sudy.
Nad městem mým a nad mou domovinou
sudy se valí a mraky plynou.

Jedním z těch mráčků budeme sami,
vznášejíce se nad útrapami.
Jak je to směšné, býti stínem
ve stavu plynném!“⁶⁴*

Podněty básní nevychází ze skutečnosti, ale z nitra básníka. Nastává tedy zintimnění a zvnitřnění Seifertovy poezie.⁶⁵

⁶² Srov. PEŠAT, Zdeněk. *Jaroslav Seifert*. V Praze: Československý spisovatel, 1991, s. 83

⁶³ Srov. PÍŠA, Antonín Matěj. *Stopami poezie: studie a podobizny*. Praha: Československý spisovatel, 1962, s. 266-267

⁶⁴ SEIFERT, Jaroslav. *Město v slzách: Samá láska; Svatební cesta; Slavík zpívá špatně; Poštovní holub*. Praha: Československý spisovatel, 1989, s. 240

⁶⁵ Srov. PEŠAT, Zdeněk. *Jaroslav Seifert*. V Praze: Československý spisovatel, 1991, s. 77

5. Období 30. let

V třicátých letech se dosavadní klima v Československu, ale i v celé Evropě změnilo. Nastala velká hospodářská krize, která směřovala k bídě, sociálnímu nepokoji a k stávkám. Odhalila nedostatky liberální demokracie a krizi duchovních hodnot. Autoritativní a fašistické režimy vládly ve spoustě evropských států. Československá republika byla jediným demokratickým státem ve střední a východní Evropě.⁶⁶

Čeští spisovatelé jsou nasměrováni duchovním životem. Katolicismus nabýval během třicátých let v české kultuře velkého významu. Konvertovali k němu někteří literáti, kteří byli dříve revolučně a levicově orientovaní. Vše se promítlo v literárním životě, který byl takto postižen. Převládal jistý obrat k tradici.⁶⁷ Česká literatura nabyla větší intenzity díky snaze spojení nitra člověka a vztahu ke světu, které zabraňovalo dopadu tehdejší doby. Poezie tudíž kladla důraz na spirituální lyriku. Veškeré toto úsilí gradovalo, až se nakonec dostalo k vrcholu protektorátního písemnictví. Cílem bylo zobrazení jedince ve své fixní spojitosti s mateřštinou, rodnou zemí, národem a českými dějinami. Smyslem tohoto spisovatelského vystupování je jistá ustálenost v nitru a navenek člověka, která se následně může podrobit zkoušce dějin českého národa.⁶⁸

Básníci viděli svůj vzor a obraz magičnosti v Máchovi. Rok 1936 byl pro básníky pamětním rokem, uplynulo sto let od úmrtí Máchy. Básníci oslovovali svými sbírkami tohoto představitele českého romantismu a odkázali se tak jeho památce.⁶⁹

Česká poezie třicátých let má výraznou individualizaci. Nastává odlišnost poetik od různých autorů.

⁶⁶ Srov. LEHÁR, Jan. *Česká literatura od počátků k dnešku*. 2., dopl. vyd. [i.e. 3. vyd.]. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008, s. 613

⁶⁷ Srov. Tamtéž, s. 614 - 615

⁶⁸ Srov. MOLDANOVÁ, Dobrava. *Česká literatura 1890-1948*. V Ústí nad Labem: UJEP, 2009, s. 152-153

⁶⁹ Srov. LEHÁR, Jan. *Česká literatura od počátků k dnešku*. 2., dopl. vyd. [i.e. 3. vyd.]. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008, s. 633

Výsledkem byly tragické motivy a obrat k hermetické poezii. Básníci si prošli na začátku třicátých let obdobím obav a bezbožnosti, protřpěli se skepsí a poznali nicotu světa.⁷⁰

5.1 Seifertova tvorba ve 30. letech

Jaroslav Seifert nebyl v této době koncentrován u programů ani u časopisů. Nahlížel k existenciální poezii a k spirituálnosti. Ve třicátých letech oslovovala básníkovu tvorbu čas, ticho a vzpomínky.⁷¹ V Seifertových básních vymizela exotika, mnohmluvnost a provokativní gesta. Oproti těmto prvkům, které doposud vytvářely Seifertovu poezii, se začaly v jeho básních dostávat více do popředí motivy domova, dětství, krása žen a v neposlední řadě také stesk a nostalgie nad uplývajícím časem. Tyto prvky lyrického období utvářejí básníkův svět. Seifert hojně využívá střídmych, pravidelných a jasných veršů. Tohoto uspořádání si můžeme povšimnout u básnických sbírek *Jablko z klína* a *Ruce Venušiny*. V lyrických básních lze vyzorovat sociální problematiku.

Ve třicátých letech působil Seifert jako novinář v *Právu lidu* a v *Ranních novinách*. Seifert své básně vydával v sociálnědemokratickém tisku.

Básníkovu poezie je intimní, prostá a uplatňuje hovorovost s přímým pojmenováním. Dalo by se říci, že má charakter jakéhosi vyznání. Prostota básní je sjednocená s její promyšleností. V této poezii není podstatná efektní metafora. Básníkovu poezie je ve třicátých letech stavěna na opakování a na okouzující melodičnosti. Ke konci třicátých let se Seifertova lyrika stavěla do aktuálního ohrožení národa.⁷² Projevuje se zde jistý civilismus, který je dán novým pohledem, rytmem a jazykem osobnosti.⁷³

⁷⁰ Srov. PEŠAT, Zdeněk. *Jaroslav Seifert*. V Praze: Československý spisovatel, 1991, s. 84-85

⁷¹ Srov. LEHÁR, Jan. *Česká literatura od počátků k dnešku*. 2., dopl. vyd. [i.e. 3. vyd.]. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008, s. 631

⁷² Srov. Tamtéž, s. 634

⁷³ Srov. HORA, Josef a Antonín Matěj PÍŠA. *Poesie a život: úvahy, studie, soudy*. V Praze: Československý spisovatel, 1959, s. 395

5.2 Jaro, sbohem

Tato sbírka je považována za autorovu nejmonotematictější knihu. Shrnuje, jak byla Seifertova poezie zaměřena od třicátých let. V této sbírce je zachováno senzitivní zaobrazování. Portrét rodiny se v básních stává symbolem básníkovy radostného, avšak i skrovného dětství. Sbírkou směřuje k srdečnému prostředí domova, kterému básník připisuje vztah pro pocit bezpečí. Má též sklony k idylické představě domova, který vnímá jako ráj. Do sbírky je začleněno i pár básní, které jsou určeny dětem. Jejich říkankový charakter má tradiční sdělnost, ale také se odchyluje právě z oné monotematické tendence.⁷⁴

*„Na krásu Prahy dívaje se shora,
mám duši ještě plnou smutku,
bydlím dnes tam, kde kdysi Dalibora
hudební vášeň zmocnila se chorá,
však umírám tam jaksi bez rozsudku.*

*Kdo v Daliborce ještě dneska bydlí
a vyhlídku má do tmy hladomorny,
ach, toho marně ovívají křídly
Múzy, když sedí v rozviklané židli
a zoufale se dívá na své škorny.“⁷⁵*

Tento úryvek je vzat z básně *A pak mám strach...*, která je prezentována v druhé části sbírky. Autor v této básni vzpomíná na prostředí tehdejší Daliborky. Tato pevnostní věž sloužila jako vězení, později však vyhořela. Zbyla z ní pouze tma a prázdnota. Básník se k Daliborce navrácí i v jiných básnických sbírkách.

Báseň, jejíž název zní *Kvetoucí Praha*, je v kontrastu s předešlou uvedenou básní. Jak už nám samotný název celé sbírky napovídá, básně jsou laděné do jarního období.

⁷⁴ Srov. PEŠAT, Zdeněk. *Jaroslav Seifert*. V Praze: Československý spisovatel, 1991, s. 180-181

⁷⁵ SEIFERT, Jaroslav, Jiří FLAIŠMAN a Jaroslav SEIFERT. *Jaro, sbohem: Přílba hlíny: dodatky (1939–1948)*. V tomto souboru 1. vyd. Praha: Akropolis, 2012, s. 50

Seifert si v básních vyhrál především s májovou tematikou. Tato zařazená báseň signalizuje, že vše ožívá do své krásy. Město je zde vyobrazené zpěvností ptactva. Celkově verše evokují radost a jarní požitek ze slunečného dne. Seifert ztělesňuje květy do života.

*„Květ s květem před očima splývá
v závoj a vzdušný šál,
pták zpívá, celé město zpívá,
i zvon se rozhoupal.“⁷⁶*

⁷⁶ SEIFERT, Jaroslav, Jiří FLAIŠMAN a Jaroslav SEIFERT. *Jaro, sbohem: Přilba hlíny: dodatky (1939–1948)*. V tomto souboru 1. vyd. Praha: Akropolis, 2012, s. 143

6. Za okupace

Po kulturním rozmachu, který do této doby u nás převládal, se stav ke konci třicátých let mění.⁷⁷ Od podzimu roku 1938 a od března rok poté se rozhodovalo o osudech českého národa. Česká literatura se stavěla za nacistické okupace do nepříznivých podmínek.⁷⁸

Z veřejného života byla vyloučena řada významných osobností a směrů.⁷⁹ Většina autorů nesměla v této době publikovat svá díla a převládala zde bezcitná cenzura, která zakazovala činnost nakladatelství a vydávání knih. Literární i kulturní časopisy byly zastaveny. Ke konci války zbylo pouze pár periodik. Mnoho představitelů českého kulturního života se stalo obětmi nacistů ve věznicích, v koncentračních táborech či na popravističích nebo podlehl vážným chorobám. Někteří spisovatelé odešli do emigrace.

Česká poezie se obracela k tradičním hodnotám národa, tj. k hlavnímu městu Československé republiky, k významným velikanům národní minulosti i k přírodě na českém venkově. Podstatné pro tehdejší dobu bylo to, že se myšlenky poezie vyjadřovaly pouze v jinotajích.

Na Prahu bylo nahlíženo jinak. Praha začala pro národ více znamenat, symbolizovala totiž češství.⁸⁰ Podstatná je hodnota „být Čechem“, která přesahuje život jednotlivce. Básnické sbírky často reflektovaly strach o budoucnost národa. Básníci se tímto svým vyjádřením snažili vystihnout otázku smyslu lidského života. Díky této hloubce myšlenek se básnické sbírky staly impozantní.⁸¹

⁷⁷ Srov. MOLDANOVÁ, Dobrava. *Česká literatura 1890-1948*. V Ústí nad Labem: UJEP, 2009, s. 189

⁷⁸ Srov. BALAJKA, Bohuš, Emil CHAROUS a Ladislav SOLDÁN. *Přehledné dějiny literatury*. Praha: Fortuna, 1995, s. 148-150

⁷⁹ Srov. MOLDANOVÁ, Dobrava. *Česká literatura 1890-1948*. V Ústí nad Labem: UJEP, 2009, s. 222

⁸⁰ Srov. BALAJKA, Bohuš, Emil CHAROUS a Ladislav SOLDÁN. *Přehledné dějiny literatury*. Praha: Fortuna, 1995, s. 148-150

⁸¹ Srov. MOLDANOVÁ, Dobrava. *Česká literatura 1890-1948*. V Ústí nad Labem: UJEP, 2009, s. 190

6.1 Seifertova válečná tvorba

Klíčovým motivem poezie času a ticha třicátých let se stala reflexe lidského osudu společně se spekulacemi o smyslu nacionální existence. Poetické sbírky, které byly napsané básníkem, často pojí vlastenecká tematika domova a lidových tradic. Tato ústřední témata vytváří v této těžké době tzv. ochrannou bariéru. Bezpečný rámec života, tj. vlast, rodinný život, dětství apod., se básníkům postupně bortil. Proto hodnota domova nabývala většího významu, zejména pak u Seiferta.

Vytříbená básnická forma vyjadřuje tuto poezii tím, čím si ve svém vývoji prošla. Mohlo by se zdát, že nastává jistý odklon od avantgardní poetiky. Zasnívají se tu jiné formy např. sonet i folklór. Básně jsou pravidelně segmentované do strof a prosazuje se značný rým.⁸²

Události, které se uskutečnily v roce 1938, měly silný vliv na Jaroslava Seiferta. Básník ve své poezii utvrzuje své vlastenectví.

6.2 Světlem oděná

Básnická sbírka byla napsaná v roce 1940 a spadá do triptychu poezie kolektivně s *Vějířem Boženy Němcové* a *Kamenným mostem*. Básnická alegorická skladba, jež nese název *Světlem oděná*, je autobiografická a byla napsána v autorově uměleckém vrcholu. Do Seifertovy poezie vstupuje motiv domova, který je s ním citově spjat. Kniha líčí sugestivní obraz Prahy, který je znázorněn jako symbol duchovního světla v kontrastu s tmou okupační moci.⁸³

Sbírka je členěna na tři básnické skladby a jednotlivý díl zahrnuje tři zpěvy osmiveršových strof. Seifert se v této válečné sbírce odvrací od tradičního jambu. Přichyluje se totiž k pětistopému trocheji.

Celková osnova básní je stavěna na básníkově procházce Prahou, která nejprve směřuje historickou Královskou cestou k Hradu. Poté se básník ocitá na nábřeží.

⁸² Srov. Tamtéž, s. 190

⁸³ Srov. BALAJKA, Bohuš, Emil CHAROUS a Ladislav SOLDÁN. *Přehledné dějiny literatury*. Praha: Fortuna, 1995, s. 148-149

Mluvčí se tak zdržuje u pražských pamětihodností, např. u katedrály, Daliborky, Karlova mostu atd.

Mluvčí vzpomíná na slavná období a ctí tak krásu Prahy.⁸⁴ Dokonce básník Praze přidává větší nadřazenost oproti jiným evropským městům.

„*Praha byla krásnější než Řím,*“⁸⁵

„*Praha byla krásnější než dřív,*“⁸⁶

Autor v básních evokuje své vzpomínky na předešlá léta, která jsou spjata s bezstarostným mládím a také s touhou, stát se básníkem. Žižkov se stává opět citovým poutem mluvčího. Epickou atmosféru nám nalaďuje vypravěčský postup, kterým vstupujeme do básní. Vyskytuje se u všech tří částí prvního zpěvu. Básně jsou komponovány z miniaturních dějových momentů, které jsou proloženy výraznými lyrickými vsuvkami. Děj neubíhá v lineární časové posloupnosti.⁸⁷ Český literární vědec a estetik Zdeněk Pešat hovoří o rovině této básnické sbírky takto: „*Dějové i lyrické pasáže jsou jen dílčími stavebními prvky vyšší významové roviny básně, v níž se především zdůrazňuje citová srostitost lyrika s městem.*“⁸⁸

V básních jsou použité alegorie nebo narážky na tehdejší dobu. Ty podtrhují autorův demonstující přístup tvorby.⁸⁹

Následující úryvek je z první části zpěvu a ztotožňuje se s titulem knihy. Praha je zde oděná do světla.

„*Se střevíčkem pružné tanečnice*

špička věže k mrakům vylétla,

⁸⁴ Srov. PEŠAT, Zdeněk. *Jaroslav Seifert*. V Praze: Československý spisovatel, 1991, s. 153-156

⁸⁵ SEIFERT, Jaroslav. *Světlem oděná: Vějíř Boženy Němcové; Kamenný most*. Praha: Československý spisovatel, 1962, s. 45

⁸⁶ Tamtéž, s. 49

⁸⁷ Srov. PEŠAT, Zdeněk. *Jaroslav Seifert*. V Praze: Československý spisovatel, 1991, s. 156-157

⁸⁸ Tamtéž, s. 157

⁸⁹ Srov. Tamtéž, s. 157

*a když kaštan rozsvítil své svíce,
oděla se Praha do světla; ...“⁹⁰*

Následující básnickovy verše líčí dominantu Pražského hradu a jeho zahrad, které jsou plné stromů a kvítí.

*„Zeleň stromů úzce objímá Hrad
před oknem, jež skryto ve kvítí,
že se pták tam sotva zachytí,
než se spustí v šero pražských zahrad.“⁹¹*

Je zde líčena hlavní živá tepna Prahy, Vltava. Tato řeka je zobrazena i v jiných básnických sbírkách. Není tedy divu, že je řazena mezi nejpodstatnější rysy, které utvářejí svébytnou Prahu.

*„Drápky jímek stiskly pevně rubín,
až z něj tryskla krůpěj krvavá,
vylila se z hlubin Vltava,
vynášejíc poklady svých hlubin.“⁹²*

⁹⁰ SEIFERT, Jaroslav. *Světlem oděná: Vějíř Boženy Němcové; Kamenný most*. Praha: Československý spisovatel, 1962, s. 51

⁹¹ Tamtéž, s. 52

⁹² Tamtéž, s. 55

7. Poválečná poezie

Po skončení války došlo k obnovení kulturního života a také se na literární scénu vrátili autoři, kteří za války mlčeli, nebo byli umlčeni.⁹³ Literatura postrádala za války mnohé, ať už se jednalo o významné umělce nebo o českou hodnotu národa. Uskutečňovaly se procesy s lidmi, kteří se během okupace provinili spoluprací se stoupenci nacismu. V neposlední řadě se eliminovali autoři katolického vyznání.

Po válce se vydávaly knihy zabývající se pouze válečnou tematikou a námětem osvobození. Klíčem literárních děl se stávali bezprostředně témata osvobození, válečné utrpení a vděčnost Sovětskému svazu.⁹⁴

Válka zasáhla do životů mnoha básníků. O válce psali především ti autoři, kteří ji poznali v celé své hrůzné podobě.⁹⁵ Během válečných let se k nám dostavila skutečná poezie s poznáním hrůzy a utrpením. Tato poetika byla plná bolesti. Poválečná doba se snažila nalézt svého básníka.⁹⁶

7.1 Seifertova poválečná tvorba

Seifert ve své poválečné poezii dosahuje rytmicky pravidelného a stroficky členěného verše. V jeho verších převládá nápadná písňová intonace, která překrývá vše ostatní. Dochází tedy k oslabení metaforičnosti a k zániknutí významu všedního životního detailu. Dalo by se tedy říci, že se vše v poezii odehrává přes jakýsi filtr melodie, který svým účinkem ztrácí svou jednoznačnost.⁹⁷ Nejedná se pouze o intonační a rytmickou osnovu verše, která v nás evokuje pocit písně. Markantní melodie veršů autorovu báseň taktéž zintimňuje.⁹⁸

Po válce měl Seifert sklon k uvolnění melodického řádu, vzdálil se od tradičního použití rýmové shody. Dochází tedy k oslabení rytmické konstrukce veršů. V básních

⁹³ Cit. MOLDANOVÁ, Dobrava. *Česká literatura 1890-1948*. V Ústí nad Labem: UJEP, 2009, s. 222

⁹⁴ Srov. Tamtéž, s. 222

⁹⁵ Srov. SVOZIL, Bohumil. *Česká literatura ve zkratce*. Praha: Brána, 2000, s. 98

⁹⁶ Srov. SEIFERT, Jaroslav. *Publicistika (1933-1938): Dubia; Společná prohlášení*. V tomto souboru 1. vyd. Praha: Akropolis, 2011, s. 181

⁹⁷ Srov. PEŠAT, Zdeněk. *Dialogy s poezií*. Praha: Československý spisovatel, 1985, s. 113

⁹⁸ Srov. HORA, Josef a Antonín Matěj PÍŠA. *Poesie a život: úvahy, studie, soudy*. V Praze: Československý spisovatel, 1959, s. 148

vzniká osobitý blankvers. Dalo by se říci, že básník cítil nepostačující melodickou povahu verše k tématu.⁹⁹ Některé básně jsou psané volným veršem, jiné naopak uvolněným.¹⁰⁰

7.2 Přilba hlíny

Básnická sbírka s názvem *Přilba hlíny* z roku 1987 se skládá se ze tří cyklů. První část nese název *Osm dní* a skládá se z deseti elegií. Druhou částí sbírky je *Říp v okně* a tvoří ji básně s válečným podnětem. Poslední část se nazývá *S otevřenou náručí* a vystihuje Pražské povstání z května roku 1945.

Seifert do slov veršů zpodobnil svůj sen - být svědkem barikád v pražských ulicích. Básník se společně s obránci města integruje. Symbolickým motivem, a zároveň účastníkem, se v této sbírce stává jaro, období všeho kvetoucího. Autor je vděčný, že může prožít další jaro svého města. Povstání a osvobození Rudou armádou a jiné události, které se uskutečnily, se staly básníkovi podnětem pro detailní zachycení.¹⁰¹

Autor se v básních věnuje patetickým vyznáním. Toho si lze povšimnout, když básník slavnostně oslovuje Prahu nebo se obrací na lid, který položil život pro svůj domov. Můžeme si také povšimnout prvního verše, který začíná slovním spojením „na dlažbě“. Dlažba je tu opět zobrazena v souvislosti s kamennou Prahou, viz báseň *Praze*.

*„Na dlažbě leží mrtví a krev studu
mě polévá a věčně, věčně budu
si vyčítat, že nejsem mezi nimi.
Ty město statečné, jsi mezi statečnými
a budeš věčně, věčně, všechny časy.“¹⁰²*

⁹⁹ Srov. PEŠAT, Zdeněk. *Jaroslav Seifert*. V Praze: Československý spisovatel, 1991, s. 166-167

¹⁰⁰ Srov. Tamtéž, s. 171

¹⁰¹ Srov. PEŠAT, Zdeněk. *Jaroslav Seifert*. V Praze: Československý spisovatel, 1991, s. 165

¹⁰² SEIFERT, Jaroslav, Jiří FLAIŠMAN a Jaroslav SEIFERT. *Jaro, sbohem: Přilba hlíny: dodatky (1939–1948)*. V tomto souboru I. vyd. Praha: Akropolis, 2012, s. 249

V druhé části básně, *Květnové noci*, se hovoří o pražských zdech, které tu zobrazují ochranou bariérou. Avšak nic požár nezastaví, a tak se město v popel obrátilo.

*„V zlověstnou noc, kdy naše zdi se chvěly
pod třeskem pum, kdy záře požárů
nám naše město v popel obracely,
chtělo se nám už zpívat o jaru.“¹⁰³*

Závěr básně oslavuje nově vybudovanou Prahu, za kterou bojovali stateční muži. Motiv mrtvých se ve sbírce jeví jako jeden z nejopakovanějších. Je spjat s padlými, kteří nepřežili krutou dobu války.

*„Vstoupil jste v krásné město, generále,
a pro nás nejkrásnější na světě.“¹⁰⁴*

Seifertova vidina kvetoucí Prahy je často připodobňována k jeho vzpomínkám. Je důležité si uvědomit, že se jedná o poválečnou poezii. Básník nahlíží na svět a zároveň i na Prahu jako na velkou ránu, u které neví, zda se zahojí. Praha je tu skrytá nejen ve tmě, ale i za denního světla. Mraky nad Prahou se staly její přilbou. Zde je úryvek z básně *V těch nocích nad Prahou*.

*„I mrak je přilbou,
bouře vykřeše
z ní jiskry hvězd,
planoucích na střeše.
I mrak je přilbou.“¹⁰⁵*

¹⁰³ Tamtéž, s. 260

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 260

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 197

V básnické sbírce se opět setkáváme s pražskými místy, např. se Staroměstským náměstím, Daliborkou, Pražským hradem, kavárnami, ale také s hřbitovy. Právě místo posledního odpočinku hraje v básnické poválečné tvorbě významnou roli. Básník dává velké díky těm, kteří bojovali a padli za naši vlast.

8. Období 50. let

Zásadní změna politického a kulturního systému vrcholila v únoru roku 1948. Literatura se rozpoltila na umění, které se uplatňovalo ve státní ideologii a zároveň na umění, které se nesjednocovalo s novou ideologií. Socialistický realismus byl jediným uměleckým směrem v české literatuře. Jestliže se umělci tomuto proudu nepřizpůsobili, jejich díla nebyla vydána. Vymizela spousta literárních časopisů, soukromých nakladatelských domů a rovněž zanikl *Syndikát českých spisovatelů*. Na indexu nechyběla předválečná avantgarda společně s křesťanskou literaturou.¹⁰⁶

Období druhé poloviny padesátých let je často označováno jako „tání“. Tento pojem souvisí s atmosférou ústupu stalinismu. V roce 1956 se konal dvacátý sjezd sovětské komunistické strany. Nikita Chruščov zde interpretoval stalinismus jako deformaci. Vše směřovalo k špatnému odchýlení na cestě ke komunismu. Skončila nejtvrďší éra studené války. Ze sovětských gulagů bylo osvobozeno mnoho vězňů a umělců.

V Československu se na druhém sjezdu spisovatelského svazu v roce 1956 nejvíce ozývali spisovatelé. Zejména to byli dva básníci, Hrubín a Seifert, kteří na tomto sjezdu velice směle kritizovali kulturní politiku. František Hrubín konfrontoval českou poezii k labuti zamrzlé v ledu a Jaroslav Seifert rozprávěl o osudu vězňů a perzekvovaných spisovatelů. Usilovali, aby se literatura opět stala svědomím národa.

Po celostátní konferenci svazu spisovatelů, která se konala v roce 1959, zasáhla literatura čistka v nakladatelství *Československý spisovatel*. Odtud odešel ředitel společně s dalšími osobnostmi. Od poloviny padesátých let se renovují kontakty se světovou kulturou a ke konci padesátých let se u nás odhalovala represe, ovšem nebyla tak krutá jako po únoru.

V letech „tání“ se objevila skupina s vlastním estetickým programem. Jednalo se o autory, kteří se soustřeďovali kolem časopisu *Květen*. Lze je řadit mezi mladší vlnu válečné generace nebo označit za skupinu tvořící přechod mezi válečnou a pozdější

¹⁰⁶ Srov. MOLDANOVÁ, Dobrava. *Česká literatura 1890-1948*. V Ústí nad Labem: UJEP, 2009, s. 227

generací šedesátých let. Tato konfigurace spisovatelů odmítala především povrchní rétoriku poúnorové literatury. Tito autoři si zakládali na pravdě všedního dne.¹⁰⁷

8.1 Seifertova tvorba v 50. letech

V padesátých letech nastaly patrné změny v Seifertově poetice. Do doposud běžné melodické pravidelnosti byly úmyslně aplikovány uvolněné veršované formy, tzv. volný verš.¹⁰⁸ Seifert se věnoval vlastenecké tematice domova. Ve svých verších tak odhaluje Prahu za války. Do svého textu přesměrovává záležitosti, týkající se války. Básník se snaží zachytit především aktuálnost, a ta se mu rozhodně zdařila.

8.2 Praha

Posledním Seifertovým dílem v padesátých letech se stala básnická sbírka *Praha*. Její verše vycházely v tehdejších časopisech v *Novém životě*, *Hostu do domu* a *Literárních novinách*. Její cyklické skladby, např. *Mozart v Praze* nebo soubor *Petřín*, vycházely jako méně přístupné bibliofilie. V roce 1956 se čtenářům prezentovala původní podoba sbírky, jejíž titul zní *Praha a věnec sonetů*.

Sbírka *Praha* je spojená s básnickovou předešlou válečnou tvorbou, tj. se sbírkami *Světlem oděná* a *Kamenný most*. Vztah k těmto sbírkám se vyjadřuje prostřednictvím oslavy a emotivním prožitkem města. Praha oslovuje všechny neodmyslitelné motivy lyrické poezie.

Sbírka nás uvádí jistými tradičními náměty, které jsou zaměřené na meditativní prohloubenost. Důležitým prvkem je perspektiva času, která je zharmonizovaná s různými místy hlavního města. Převládající složkou poezie je Praha spojená s Hradem, Petřínem, Karlovým mostem, Vltavou, Staroměstskými mlýny atd.

Jádro celé knihy je stavěné na Seifertově hravosti s Prahou. Ta je buď oděná do jarních květů, nebo je za zimního času zasněžená. Seifert ji zobrazuje jako město milenců a lásek. Ve sbírce se nám poprvé vzdaluje vzpomínka na minulost a naopak se

¹⁰⁷ Srov. LEHÁR, Jan. *Česká literatura od počátků k dnešku*. 2., dopl. vyd. [i.e. 3. vyd.]. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008, s. 754-758

¹⁰⁸ Srov. Tamtéž, s. 754-758

do popředí dostává značný prvek reflexe, tedy hodnocení minulosti. Nejintenzivnějším poměrem jsou citové vztahy související s Prahou jako s rodným básnickovým městem i mileneckou zdi. Motivy se často synchronizují s přírodou, např. Petřínská zahrada, a v první řadě s reflexí nad láskou, o které vypovídá báseň *Jaro na Petříně*.¹⁰⁹

*„Jaké to krásné, vonné lože
je však ten Petřín! V dlani dlaň
jdou milenci. Ty jarní bože,
tuhletu lásku neporaň!“¹¹⁰*

V několika básních je značný protiklad světa a domova. V básni *Praha z Petřína* je značné vykreslení proletářského motivu, který je ilustrován prací dělníka a básníka.¹¹¹

Báseň *Večer v seminářské zahradě* ukládá město do tmy. Lyrický mluvčí v této básni vyzdvihuje zbraně, oštěpy, dýky a meče. Tyto pasáže jsou detailně popsány skrze ostrost hrotů. Oproti tomu mluvčí staví mileneckou lásku.

*„Do větru chvíli, chvíli do štěpů
říkám si slova plná nebezpečí
a Praha svítí mědí oštěpů,
jiskrami dýk a broušenými meči.*

*Spi, město střech a koček, můžeš-li,
a ulož si již do tmy ty své zbraně!
Jdou milenci a ještě nepřešli
a z větve pták se mlčky dívá na ně.“¹¹²*

Báseň *Praha v černém* je komponována do zimního a jarního ročního období. Na Prahu je nahlíženo jiným pohledem oproti předešlým básnickým sbírkám.

¹⁰⁹ Srov. PEŠAT, Zdeněk. *Jaroslav Seifert*. V Praze: Československý spisovatel, 1991, s. 182-184

¹¹⁰ SEIFERT, Jaroslav a Ivan SVATOŠ. *Praha očima Jaroslava Seiferta a Ivana Svatoše: výběr básní*. Praha: Aplex, 1999, s. 24

¹¹¹ Srov. PEŠAT, Zdeněk. *Jaroslav Seifert*. V Praze: Československý spisovatel, 1991, s. 185

¹¹² SEIFERT, Jaroslav a Ivan SVATOŠ. *Praha očima Jaroslava Seiferta a Ivana Svatoše: výběr básní*. Praha: Aplex, 1999, s. 36

Básníkovi je město najednou neznámé, jelikož je oděno do smutečního šatu a postrádá lidi.

*„Na sních jsem vzpomínal,
jenž padne znenadání
tak jako bílý šál
a městu v kráse brání.*

*Koho jsem se měl ptát,
já, jenž tě poznal vždycky:
kdo oblékl ti šat
smuteční, baladický?“¹¹³*

V básni *Vltava* je měřítkem času plynoucí voda, která vzbuzuje vzpomínky na mládí, lásku, touhy a snové vize města. Ve srovnání s jinými sbírkami je žánrové členění sbírky zpestřené o cyklické skladby. Jedná se o shodu užití formace, kdy básník rozebírá miniaturní epickou osnovu na jednotlivé lyrické okamžiky. Zkrátka vše je zasvěcené Praze. Jsou tu jisté proměny Seifertovy poetiky. Po válce se Seifert odkláněl od melodičnosti veršů.¹¹⁴

*„Praha! To chutná jak hlt vína.
Opakuji si stokrát
to jméno dechem naváté
a sladší dechu milenčina.“¹¹⁵*

Jak jsem se již zmínila, Praha má v Seifertově tvorbě mnoho podob. V básni *Vě nec sonetů* oslovuje lyrický mluvčí několikrát Prahu vínem. Město zde tak vnímá neverbálním pojetím, a to prostřednictvím chutí a dechu. Básník pro své rodné město dýchá a hltá každý jeho kout.

¹¹³ SEIFERT, Jaroslav. *Verše o Praze*. Praha: Československý spisovatel, 1962, s. 170

¹¹⁴ Srov. PEŠAT, Zdeněk. *Jaroslav Seifert*. V Praze: Československý spisovatel, 1991, s. 186-187

¹¹⁵ SEIFERT, Jaroslav a Ivan SVATOŠ. *Praha očima Jaroslava Seiferta a Ivana Svatoše: výběr básní*. Praha: Aplex, 1999, s. 44

9. Období 60. let

Šedesátá léta lze označit za nejšťastnější dobu poválečné české literatury. Zklidňoval se vnější tlak i útlak a zvyšoval se zájem veřejnosti a prestiž literátů. Do roku 1967 sice přetrvávala cenzura, ale její vliv byl v určité míře snesitelný. Díky státním dotacím byla státní kultura zaštitěna. Vydávala se řada knih, časopisů a byl zajištěn také provoz divadel.¹¹⁶

V šedesátých letech probíhal proces integrace. Literatura se rozšiřovala o nová témata, o nové literární metody a také o nové osobnosti. Klíčovou roli měla v těchto letech média a zvláště pak kulturní časopisy. *Literární noviny* nabývaly velkého čtenářského ohlasu a dočkaly se své popularity.

Řízení státu setrvávalo celá šedesátá léta v rukou vysoce postavených stranických funkcionářů. Autoritativní režim panoval až do konce roku 1967. Již od obrozenských dob hrálo podstatnou roli v české kultuře překladatelství.¹¹⁷

Ideologické a stranické myšlení hodnotí umělecké dílo za politicko-mocenský nástroj. Posuzoval se sám jazyk, který vznikl z rituálního užívání některých slov. Využívalo se také sloganů např. pokrokový, buržoazní, lidový, formalistický apod. Tyto klasifikační nálepky však ztratily svůj prvotní obsah a dalo se jich zneužívat.

V české literatuře vznikla nová literární generace a s ní přišly i nové umělecké směry. Literatura se postupem času stávala mnohotvárnější a pestřejší. Mnozí spisovatelé dosáhli ve své tvorbě svobodného prostoru. Mohli se tak stát mluvčími společenských reforem.¹¹⁸

Jádro mladé generace tvořili autoři, kteří byli narozeni v druhé polovině třicátých let a na počátku okupace. Tito autoři nebyli nijak zvlášť ovlivněni válkou

¹¹⁶ Srov. LEHÁR, Jan. *Česká literatura od počátků k dnešku*. 2., dopl. vyd. [i.e. 3. vyd.]. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008, s. 782

¹¹⁷ Srov. Tamtéž, s. 771-776

¹¹⁸ Srov. Tamtéž, s. 780-781

nebo poválečným entuziasmem, jako byla mladší vlna válečné generace. Únorového převratu se nezúčastnili ani po straně vítězů ani po straně poražených. Spontánně se střetávali se stalinismem, který byl formován šťastným budováním nového světa.¹¹⁹ Již od počátku šedesátých let měla poezie náklonnost k epice, k veršovaným příběhům a k rozsáhlejšímu či k univerzálnímu zobrazení.¹²⁰

9.1 Seifertova tvorba v 60. letech

Své čtenáře překvapil Jaroslav Seifert, a to náhlou změnou své poezie. Jeho díla z předválečných let byla stabilizována v básníkovi typické lyrické zpěvnosti a pravidelného verše. V polovině šedesátých let básník výrazně změnil poetiku. Místo rytmické pravidelnosti a rýmů kladl důraz na uvolněný verš. Ze Seifertovy poezie se vytratil poetismus a metaforická pojmenování. Seifertovo podání poezie nabylo drsnějšího rázu a zvěcnění. V autorových básních se však úplně nevytratil básnickový vzpomínky na dětství, půvab žen či kouzlo Prahy. Nejvíce se však v básních odráží Seifertovo vidění skrz perspektivu, tj. černého zrcadla smrti. O tom vypovídá básnická sbírka z roku 1965, *Koncert na ostrově*. V této době postihla Seiferta závažná choroba.¹²¹

9.2 Halleyova kometa

Tato sbírka byla vydána v roce 1967 společně se sbírkou *Odlévání zvonů*. *Halleyova kometa* představuje básně s pražskou scénérií. Vyznačuje se staronovou tematikou, která je v duchu nové básnickovy poetiky. Básně již neoslovují ani neoslavují Prahu a její krásu. Zmíněná pražská místa zaujímají svou roli především v podněcování reflexí. Jsou tu zobrazena jako dějiště reálných příběhů a také snových vizí. Autor vnímá Prahu subjektivně a podle toho její krásu popisuje. Básně jsou emotivní a mluvčí jejich sled přerušuje vzpomínkami na společenské nebo kulturní dění. Svými myšlenkami se navrácí do vzniku republiky, vzpomíná na válku a na své přátele.

¹¹⁹ Srov. Tamtéž, s. 807

¹²⁰ Srov. Tamtéž, s. 784

¹²¹ Srov. Tamtéž, s. 788

Do popředí se dostává konfrontace dvou vzájemně protikladných jevů, které jsou orientovány k drsnému odhalování lidského osudu. Tato konfrontace se stává základním stavebním prvkem básnické sbírky. Je zde také vymezen kontrast lásky, představující základní životní hodnotu. V básních se stává jejím protipólem bezmoc smrti.¹²² Básně v čtenářovi evokují smutek.

Mluví se často ocitá v místech, která pro něho tehdy něco znamenala. Snaží se tak ve své paměti vybavit, jak před lety vypadala. Ovšem při otevření očí se mu vždy jeví jiná skutečnost. Proto je zde na samotném čtenáři, zda si sám rozhodne, co z vyprávěného byla skutečnost či pouze snová vize.

Princip kontrastu je patrný také ve stylistické rovině. Básník se přiklonil k delším větám, u kterých se jejich větná konstrukce podobá sbírce *Město v slzách*. Tato proletářská sbírka vyniká především vyprávěcím až detailně popisným upřesněním. Nyní je tento způsob konkretizace substituován vysokou mírou stylizace básní, která je vykreslena nápadnou intonační a rytmickou členitostí věty. Podstatné je u těchto básní občasně zakončení vět interpunkčními znaménky, jako je vykřičník nebo otazník.¹²³

Většina titulů básnické sbírky je pojmenovaná opět podle pražských míst. Šestá báseň této sbírky se jmenuje *Prašná brána*. Básník se ve svých verších často zmiňuje o hospůdkách, ve kterých se často zpívaly rebelující i sentimentální písničky. Svě místo v nich měla prostituce a galérka.¹²⁴ Lze si povšimnout opět motivu „dlažby“.

„Když přibíhal jsem shora z předměstí

k té bráně,

objevil jsem Prahu.

Vcházel jsem do starých uliček

a bylo mi úzko.

¹²² Srov. PEŠAT, Zdeněk. *Jaroslav Seifert*. V Praze: Československý spisovatel, 1991, s. 198-199

¹²³ Srov. Tamtéž, s. 201-202

¹²⁴ Srov. FLAIŠMAN, Jiří. *Čtení o Jaroslavu Seifertovi: hledání proměn autorovy poetiky*. Praha: Institut pro studium literatury, 2014, s. 130

*V hospodách řinčely sklenice
a láska courala tam po dlažbě*

Své chudé krajky.

*Ale já spěchával na staré náměstí
a dál až k řece.*¹²⁵

V básni *Domovní znamení* je patrná symbolika hodnoty domova, kterou je Praha. Již v prvním verši je naznačen prach, ze kterého se zrodila Praha. Báseň vzdává tomuto městu úctu. Opět se v básnickových verších setkáváme s tím, že mluvčí zná každý kout a záhyb Prahy velice dobře.

*„Klopýtaje už v prachu, který zvířily
opánky času,*

a pospíchaje mlčky za nimi,

posílám Praze ještě tento vzkaz.

Bylo mi dobře ve tvých zdech.

Mladičká ústa, jež jsem miloval,

byla i tvá.

*I oči byly tvé.*¹²⁶

¹²⁵ SEIFERT, Jaroslav. *Halleyova kometa*. Praha: Státní nakladatelství dětské knihy, 1967, s. 19

¹²⁶ Tamtéž, s. 23

10. Období 70. a 80. let

Koncem srpna roku 1968 se začal užívat pojem normalizace. Jedná se o „označení pro návrat k normálnímu fungování společnosti poté, co okupační tanky opustily náměstí a stáhly se do kasáren“.¹²⁷ Normalizací je dnes myšleno zavádění pořádku na přelomu šedesátých a sedmdesátých let.¹²⁸

Koncem roku 1969 následoval nový ideologický kánon *Poučení z krizového vývoje ve straně a společnosti po třináctém sjezdu KSČ*. Tento kánon kritizoval reformní myšlení a také jejich nositele. Na přelomu tohoto období se likvidovaly časopisy, např. *Listy*, dále pak literární a kulturní periodika, např. *Host* a *Orientace*. Byl přijat nový zákon o československé federaci, který zřizoval v nově vzniklých republikách národní spisovatelské instituce.

Vůdčí osobností *Svazu českých spisovatelů* byl Jaroslav Seifert, který byl v červnu roku 1968 zvolen předsedou této spisovatelské organizace. Eliminovaly se knihy z výroby a také distribuční sítě. Také došlo k postupné likvidaci listin. Celkem se z knihovních fondů vyřadilo kolem milionu svazků.

Na jaře roku 1971 se uskutečnil čtrnáctý sjezd KSČ, který definitivně ratifikoval restituci řádu našeho národa. V novém sdružení se pohybovalo 115 členů a mimo oficiální složení zůstalo přibližně 400 literátů a publicistů. Dále také existovala poměrně velká řada autorů, kteří vydávali svá díla bez problému i přesto, že nebyli příslušníky normalizačního SČS. V roce 1972 byl založen nový *Literární měsíčník*. Ten znamenal pro SČS hlavní tiskový orgán.¹²⁹ Jednou z příčin polarizace a vyhraňování názorů se ve společnosti stala založená iniciativa *Charta 77*. Tento podnět měl příznačný vliv na tehdejší režim.

¹²⁷ LEHÁR, Jan. *Česká literatura od počátků k dnešku*. 2., dopl. vyd. [i.e. 3. vyd.]. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008, s. 845

¹²⁸ Srov. Tamtéž, s. 845

¹²⁹ Srov. GALÍK, Josef. *Panorama české literatury: (literární dějiny od počátků do současnosti)*. Olomouc: Rubico, 1994, s. 395-396

V domácím prostředí sedmdesátých i osmdesátých let bylo snahou některých spisovatelů a oficiálních teoretiků obnovit socialistický realismus. Byl reakcí na poválečnou krizi, a to z hlediska filozofie a náboženství. Česká literatura se inspirovala postmodernismem. Postmodernisté se distancovali od avantgardních směrů. Také odepřeli napodobující předpoklad umění. Snažili se pohybovat ve větším kruhu čtenářů. Zdrojem jim byly prvky a metody tzv. komerční literatury (western, sci-fi apod.). Postmodernisté hojně užívají ironii a satiru. Charakteristické pro ně je poznání všech životních hodnot a nedůvěra vůči racionalismu. Za přední postmodernisty je považován např. Umberto Eco a v české literatuře Milan Kundera.

Vývoj české literatury v letech 1969 až 1989 je nejvíce příznačný překladatelskou činností literatury, dále pak zahraničních inscenací. Rok 1984 se stal přínosným rokem pro českou literaturu. V tomto roce byla udělena Jaroslavu Seifertovi Nobelova cena za literaturu.

Integrace samizdatové, exilové a oficiálně vydávané literatury nabývá po listopadu 1989. U některých samizdatových edic končí jejich působnost. Pár z nich se mění v nakladatelství, např. *Česká expedice*. Reakce exilových nakladatelství působí různě. V průběhu let vzniklo mnoho domácích nakladatelství, např. *Atlantis*. Rovněž se vydávali dříve zavrhnuté tituly autorů, kteří publikovali oficiálně i za normalizace. Kvantita literárních periodik razantně vzrostla.¹³⁰ Absence Seifertových podpisů pod různými peticemi byla zásadní podmínkou vydávání básnickovy poezie. Seifert však tuto výhradu porušoval. V říjnu roku 1985 podepsal dopis *Charty 77* Kulturnímu fóru v Budapešti, které vyjednávalo situaci kultury v zemích východní Evropy.

10.1 Seifertova tvorba v 70. letech

Básnickova tvorba z konce sedmdesátých let se nijak nediferencuje od Seifertovy činnosti šedesátých let. Pouze zeslábla reflexe, kterou později nahradila příběhovost, tj. aktualizovala se nápadněji dějová složka.¹³¹

¹³⁰ Srov. Tamtéž, s. 397-398

¹³¹ Srov. PEŠAT, Zdeněk. *Jaroslav Seifert*. V Praze: Československý spisovatel, 1991, s. 214

10.2 Býti básníkem

Seifert líčí ve sbírce *Býti básníkem*, která je z roku 1983, své dětství. Autor zároveň vzpomíná na zážitky z válečných let, na své přátele a básníky. Celou knihu podtrhuje motiv lásky, jak k ženě, tak k Seifertově rodné Praze. Je zde podstatná perspektiva času. Básník vzpomíná na své mládí. Seifert podepsal pod své vznešené verše majestátnost Prahy. O ní vypovídá báseň *Verše z Goblénu*. Ohledně stylistické roviny si v následujícím úryvku můžeme povšimnout přibývajících interpunkčních znamének v podobě vykřičníků.

„Praha!

Tomu, kdo ji uviděl jen jednou,

její jméno aspoň zpívá

navždy v srdci.

Je sama písni zapředenou v čase

a my ji milujem.

Ať zní!

Mé první ještě šťastné sny

třpytily se nad jejími střechami

jako létající talíře

a ztrácely se bůhvíkam,

když jsem byl mlád.

Jednou přitiskl jsem tvář

na kámen staré zdi

někde pod nádvořím Hradu

a v uchu mi náhle zaznělo

ponuré dunění.

To hřímala dávná staletí.

*Ale vlahá, měkká opuka
z Bílé hory
šeptala mi vlídně do ucha.“¹³²*

Lyrický mluvčí opěvuje nádvoří Pražského hradu. Je zde zobrazená část, která utváří celek, tj. kámen staré zdi. Kámen tvoří opěrné zdi, ze kterých je vybudovaná stavba. A právě budovy tvoří město.

V básni *Závrať jara* je vyzdvihnuto opět kamení, které by básník, i přesto, že působí hrubě, zulíbal. Je zde patrná symbolika kamenů, které neodmyslitelně patří k pražským uličkám, jež utvářejí monumentální Prahu.

*„S kloboukem v ruce přešlapuji
v uličkách Prahy
a dotýkám se jejích kamenů.
Jsou drsné,
ale zulíbal je básník.*

*Prahu jsem celý život miloval,
jako ji milovali
všichni naši básníci.
Možná že ještě víc,
Protože jsem býval nešťastný.“¹³³*

V básni *Praha ve snu* se můžeme setkat s pražskými místy, např. s Karlovým mostem, Kampou, Petřínem a také nově s Čertovkou.

*„Chodil jsem pak s mrtvými
po Karlově mostě
na zamlklou Kampu,
k mlýnským kolům na Čertovce.*

¹³² SEIFERT, Jaroslav. *Býti básníkem*. Praha: Československý spisovatel, 1983, s. 13

¹³³ Tamtéž, s. 95

*Otáčejí se naprázdno
a melou mrtvé ticho.*¹³⁴

Báseň *Retranslační věž* se retrospektivně navrácí do básníkovy mládí. Lyrický mluvčí nahlíží na Prahu shora, díky telekomunikační věži, která zní již v samotném titulu básně. Lyrický subjekt se ocitá ve tmě v uličkách Starého Města. Za noci se na ulicích scházejí nevěstky. Básník mezi nimi bloudí, jako kdyby bloudil mezi hvězdami známých souhvězdí. Básník přenáší metaforu hvězd pro nevěstky. Následující ukázka veršů charakterizuje vzpomínky na básníkovu náladu v ulicích noční Prahy.

*„Byl jsem pošetile mlád
a někdy jsem se vracíval až pozdě.
Ještě chvíli jsem se potuloval
v uličkách Starého Města.
A zatímco na chodnicích
pokřikovaly nevěstky,
říkával jsem si polohlasem
verše o lásce
a bylo mi, jako bych bloudil
mezi hvězdami známých souhvězdí
v rozzáření galaxii.”*¹³⁵

¹³⁴ Tamtéž, s. 98

¹³⁵ Tamtéž, s. 19

Praktická část

Představení projektu

V rámci bakalářské práce byl vypracován praktický projekt, jehož cílem bylo vytvořit výbor Seifertových dvaceti básní (viz příloha). Pro zkomponování vybraných básní se stala klíčem Praha.

Smyslem projektu je ukázat čtenářům obraz Prahy v poezii a přiblížit jim tak Seifertovu tvorbu. Se Seifertem se seznamujeme již v dětských čítankách, a to s básnickou sbírkou *Maminka*. Právě tato básnická sbírka se nejvíce všem vybaví, když se řekne básník Jaroslav Seifert. Tato vytvořená edice si klade za cíl zobrazit do podvědomí čtenářů i další paletu Seifertových zpěvných básní, ze kterých má čtenář zosobněný zážitek. Seifertův styl psaní je velice srozumitelný a výstižný.

Realizace projektu

Při realizaci projektu byl podstatný první krok. Nejprve bylo nutné vybrat básnické sbírky, ve kterých jsou zakomponované básně týkající Prahy. Tato fáze navazovala na teoretickou část bakalářské práce, díky níž jsem do svého výboru vybrala vhodné básně s motivem Prahy z různých etap básnickovy tvorby. Úryvky básní, které jsou v této teoretické části nastíněny, jsou pak v celém svém znění vloženy do výboru. Čtenář si tak může celou báseň přečíst a popřemýšlet o ní. Jednotlivé básně jsou v edici řazeny podle chronologického vývoje, tj. podle etap básnickovy tvorby.

Básnické sbírky jsou vybrané z různých etap, ve kterých básník tvořil. Jsou zde tedy zařazené sbírky *Město v slzách*, *Poštovní holub*, *Jaro sbohem*, *Světlem oděná*, *Kamenný most*, *Přilba hlíny*, *Praha*, *Býti básníkem*, *Verše o Praze*, *Halleyova kometa* a *Koncert na ostrově*. Básnické sbírky jsou různého vydání. Nejstarším vydáním, které jsem při zpracování edice využila, bylo vydání z roku 1962. Nejmladším zde použitým zdrojem mi bylo vydání z roku 2012.

Samotným básním nejprve předchází Slovo úvodem, které nás stručně seznamuje s projektem, který vznikl jako součást bakalářské práce ve formě edice. Informace jsou na začátku zmíněny z toho důvodu, aby edice mohla být srozumitelná i těm čtenářům,

kteří nebyli seznámeni s celou bakalářskou prací. Následně je zmíněno i pár slov o autorovi básní. Dále jsem zařadila do svého výboru ukázkou z první sloky, která pochází z básnické sbírky *Býti básníkem* a nese název *Verše z Goblénu*. Podle mého názoru tato báseň nejvíce vystihuje majestátný obraz Prahy. V úvodní části edice se nachází strana, která se věnuje pojetí Prahy v současnosti. Tuto stranu jsem pojmenovala *Pár slov o Praze*. Tyto úvodní strany výboru mají za úkol seznámit čtenáře s poezií, která souvisí s básnickovou pražskou tematikou. Po dvaceti básních, které tvoří edici, se nachází bibliografie, obsah a tiráž. V tiráži se dozvídáme počet stran má edice, dále je zde uvedeno místo tisku a celkové zhotovení vlastní edice.

Ve své edici jsem nezasahovala do pravopisu a do interpunkce. Kompozici veršů jsem zanechala dle tradičního uspořádání. Básně jsou ve výboru zarovnané do levého bloku.

Podstatnou roli zde hrála grafická úprava celé práce. Zhotovená obálka edice byla inspirována perokresbou Karlova mostu, kterou jsem si překreslila dle svého vizuálního konceptu. Edici nechybí ani vybraný rámeček, který zdobí každou stránku. Je zde vložen z estetického hlediska celého výboru. Stránky jsou v edici číslovány v pravém dolním rohu. Text je psán písmem Times New Roman a nadpisy jsou vždy tučně zvýrazněny.

Závěr

Ve své bakalářské práci se věnuji Seifertově básnické tvorbě, ve které je zakomponovaný motiv Prahy. Teoretická část nám promítla stručný medailonek významného českého básníka a nositele Nobelovy ceny za literaturu, Jaroslava Seiferta. V další kapitole jsem pracovala s ústředním motivem Prahy, který je analyzován v básnickových sbírkách z různých období. Básník evokoval své pocity do svých veršů, ze kterých později vznikala významná díla.

Scenerie Prahy je ilustrována do různých obrazů. Připomeňme si, že Praha je v našich srdcích matička. Básník ji však propůjčuje také podobu panny, nevěstky a vdovy. Na Prahu je nahlíženo především shora, tj. z Hradčan, Petřína, Karlova mostu apod. Praha je zde srovnávána s různými evropskými městy, které na ní svou krásou dle autora nedosahují. Architektonické stavby, prostory a zdi, které utvářejí kamennou krásu Prahu, zde hrají úlohu statického pohybu. Jediné, co se mezi těmito statickými prvky dynamicky mění, je pohyb plynoucího času.

Zde shrnuji různá období, ve kterých Seifert kreativně tvořil svá mistrovská díla. Pro proletářskou poezii mu bylo inspirací především rodné prostředí dělnického Žižkova. Město je zde charakterizováno svou revolučností, která je zakomponovaná do sbírky *Město v slzách*. Verše jsou zde prosté a rytmus verše zaujímá všední, hovorová dispozice. Období *poetismu* je v básnickově tvorbě založeno na emočním zabarvení. Autor vychází z nitra lyrického subjektu a svým básním propůjčuje písňovou intonaci. Ve třicátých letech je s intimní poezií spojen duchovní život mnohých básníků. Do popředí se tak dostává podstatný prvek, kterým je pocit bezpečí. V poetistické sbírce *Jaro s bohem* nastává idylická představa domova, která je básníkem vnímána jako ráj. Seifert si zde rád pohrává s májovou tematikou. Často ve svých verších opěvuje kvetoucí dny, které přidávají Praze na kráse. Vlastenecká tematika domova nejvíce vrcholí během válečných let. Ve sbírce *Světlem oděná* se básník ještě více uzavírá do motivu Prahy. Je zde naznačena polarita duchovního světla s tmou okupační moci, která obklopuje Prahu. S poválečnou poezií nastává změna v Seifertově tvorbě. Klade se větší důraz na pravidelně rytmický verš, který má své

dané strofické uspořádání a dosahuje tak písňové intonace. *Přilba hlíny* vypovídá o jiném uspořádání veršů. Detailně zachycuje proběhlé události. Seifertovy verše oslovují, jak povstání, tak osvobození. Básník své básně situuje do jarního ročního období, což u některých básní způsobuje kontrast mezi kvetoucí Prahou a válečnou, šerškovou Prahou.

V období padesátých let nastaly změny v poetice. Seifert opustil od melodického tradičního řádu. Básně jsou psané převážně volným veršem. Podstatnou roli zde hraje perspektiva času, která prostupuje sbírkou *Praha*. Básník ji oděl jak do jarního a zimního času, tak do smutečního. Dokonce se zde navrácí k proletářskému motivu. Motiv Prahy je provázán s motivem milenecké lásky, která se zde zrcadlí s tmou. Ústřední roli hraje také řeka Vltava, která má úlohu časového kritéria a vzpomínek na své mládí.

V polovině šedesátých let vymizely poetismy, a tak Seifertovy verše dosáhly drsnějšího rázu. Staronová tematika je patrná ve sbírce *Halleyova kometa*. Je zde vytyčen podstatný kontrast mezi láskou a smrtí. Stylistická rovina sbírky je podobná proletářské sbírce *Město v slzách*, a to díky detailnímu popisnému zachycení a nápadnému intonačnímu větnému členění. Na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let postupně zeslábla reflexe, která byla později nahrazena dějovou složkou. Majestátnost Prahy uzavírá poslední sbírka, o které se ve své práci zmiňují, a tou je *Býti básníkem*.

Většina titulů básní nese název konkrétních pražských míst. Básník rozpráví o Praze ve svých verších vícekrát, avšak z několika odlišných pohledů. Práce otevírá různé etapy vývoje básnickovy tvorby a zároveň dokazuje rozmanitou básnickovu tvorbu. Seifert byl silným vlastencem a milovníkem naší země. Básníkova poetika je melodická, zpěvná a rýmovaná.

Vzniklá edice dvaceti básnickových básní s motivem Prahy zobrazuje a zároveň zpřítomňuje samotného básníka a jeho melodický řád. Závěrem bych dodala, že Seifert ukázal ve svých verších krásu češtiny, sílu vlastenectví, lásku k naší historii, se kterou vždy vzkvétala naše matička Praha.

Bibliografie

Primární zdroje

SEIFERT, Jaroslav a Ivan SVATOŠ. *Praha očima Jaroslava Seiferta a Ivana Svatoše: výběr básní*. Praha: Aplex, 1999dotisk, 93 s. ISBN 80-238-2933-5.

SEIFERT, Jaroslav, Jiří FLAIŠMAN a Jaroslav SEIFERT. *Jaro, sbohem: Přilba hlíny: dodatky (1939–1948)*. V tomto souboru 1. vyd. Praha: Akropolis, 2012, 471 s. Dílo Jaroslava Seiferta. ISBN 978-80-7470-016-3.

SEIFERT, Jaroslav. *Býti básníkem*. Praha: Československý spisovatel, 1983, 105 s.

SEIFERT, Jaroslav. *Město v slzách: Samá láska; Svatební cesta; Slavík zpívá špatně; Poštovní holub*. Praha: Československý spisovatel, 1989, 261 s.

SEIFERT, Jaroslav. *Světlem oděná: Vějíř Boženy Němcové; Kamenný most*. Praha: Československý spisovatel, 1962, 141

SEIFERT, Jaroslav. *Verše o Praze*. Praha: Československý spisovatel, 1962, 202 s. Klub přátel poezie.

Sekundární zdroje

BALAJKA, Bohuš, Emil CHAROUS a Ladislav SOLDÁN. *Přehledné dějiny literatury*. Praha: Fortuna, 1995, 198 s. ISBN 80-7168-225-X.

BARTŮŠEK, Václav. Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce, 4, S-Ž, sv. I. S-T, sv. II. U-Ž, zpracoval autorský a redakční kolektiv, vedoucí redaktor Luboš Merhaut. *Orlické hory a Podorlicko*. Rychnov nad Kněžnou: Muzeum a galerie Orlických hor, 2008, 15, 279-281. ISSN 0475-0640.

CINGER, František a Jaroslav SEIFERT. *Jaroslav Seifert: laskavě neústupný pěvec : po stopách básníka očima jeho blízkých*. Praha: BVD, 2011, 269 s., [32] s. obr. příl. ISBN 978-80-87090-38-1.

ČERNÝ, Václav. *Tvorba a osobnost*. Praha: Odeon, 1993, 2 sv. (900, 698 s.). ISBN 80-207-0411-6.

ČERVENKA, Miroslav. *Slovník básnických knih: díla české poezie od obrození do roku 1945*. Praha: Československý spisovatel, 1990, 428 s. ISBN 80-202-0217-X.

DVOŘÁK, Miloš. *Svítání kritikovo: texty z let 1919-1944*. Praha: Cherm, 2017, 606 s. Duch a tvar. ISBN 978-80-86370-65-1.

FLAIŠMAN, Jiří. *Čtení o Jaroslavu Seifertovi: hledání proměn autorovy poetiky*. Praha: Institut pro studium literatury, 2014, 160 s. Antologie. ISBN 978-80-87899-12-0.

GALÍK, Josef. *Panorama české literatury: (literární dějiny od počátků do současnosti)*. Olomouc: Rubico, 1994, 547 s.; 25 cm. ISBN 80-85839-04-0.

HODROVÁ, Daniela. *Citlivé město: (eseje z mytopoetiky)*. Praha: Akropolis, 2006, 414 s. ISBN 80-86903-31-1.

HODROVÁ, Daniela. *Místa s tajemstvím: (kapitoly z literární topologie)*. Praha: KLP, 1994, 211 s., [12] s. obr. příl. ISBN 80-85917-03-3.

HORA, Josef a Antonín Matěj PÍŠA. *Poesie a život: úvahy, studie, soudy*. V Praze: Československý spisovatel, 1959, 453 s. Dílo Josefa Hory.

JENÍČEK, Jiří. *Praha jasem okřídlená*. Praha: Československé filmové nakladatelství, 1948, 1 sv.

KUNC, Jaroslav. *Slovník soudobých českých spisovatelů: krásné písemnictví v letech 1918-45*. Praha: Orbis, 1946, 1016 s.

LEHÁR, Jan. *Česká literatura od počátků k dnešku*. 2., dopl. vyd. [i.e. 3. vyd.]. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008, 1082 s. Česká historie. ISBN 978-80-7106-963-8.

MOLDANOVÁ, Dobrava. *Česká literatura 1890-1948*. V Ústí nad Labem: UJEP, 2009, 232 s. Skripta. ISBN 978-80-7414-133-1.

PEŠAT, Zdeněk. *Dialogy s poezií*. Praha: Československý spisovatel, 1985, 217 s. Kritické rozhledy.

PEŠAT, Zdeněk. *Jaroslav Seifert*. V Praze: Československý spisovatel, 1991, 238 s., [16] s. obr. příl. Portréty spisovatelů. ISBN 80-202-0265-X.

PIORECKÁ, Kateřina a Karel PIORECKÝ. *Praha avantgardní: literární průvodce metropolí v letech 1918-1938*. Praha: Academia, 2014, 564 s. Průvodce. ISBN 978-80-200-2442-8.

PÍŠA, Antonín Matěj. *Stopami poezie: studie a podobizny*. Praha: Československý spisovatel, 1962, 332 s.

Poetismus: [antologie]. Praha: Odeon, 1967, 381, [22] s., 32 s. příl. České literární moderny.

SEIFERT, Jaroslav, Jaroslav SEIFERT, Jaroslav SEIFERT a Jaroslav SEIFERT. *Všecky krásy světa: Co všechno zavál sníh; Dodatky*. Praha: Filip Tomáš - Akropolis, 2015, 713 s. Dílo Jaroslava Seiferta. ISBN 978-80-7470-116-0.s.

SEIFERT, Jaroslav. *Publicistika (1933-1938): Dubia; Společná prohlášení*. V tomto souboru 1. vyd. Praha: Akropolis, 2011, 615 s. Dílo Jaroslava Seiferta. ISBN 978-80-87481-50-9.

SLOMEK, Jaromír. *Prahou Jaroslava Seiferta*. Praha: Academia, 2017, 300 s. Průvodce. ISBN 978-80-200-2622-4.

SVOZIL, Bohumil. *Česká literatura ve zkratce*. Praha: Brána, 2000, 174 s. ISBN 80-242-0259-X.

Internetové zdroje

Jaroslav Seifert: Město v slzách. In: *Čtenářský deník* [online]. 2012. [cit. 2019-01-28].
ISBN www.seminárky.cz. Dostupné z: <http://www.ctenarsky-denik.cz/Jaroslav-Seifert-Mesto-v-slzach-27215>

PEŠAT, Zdeněk a Karel PÍORECKÝ. Jaroslav Seifert: Básník a překladatel. *Slovník české literatury: po roce 1945* [online]. 17. 1. 2007 [cit. 2019-01-28]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1114>

Seznam příloh

Příloha 1: Edice

Příloha 1: Edice

*„Praha!
Tomu, kdo ji uviděl jen jednou,
její jméno aspoň zpívá
navždy v srdci.
Je sama písní zapředenou v čase
a my ji milujem.
Ať zní!“*

Jaroslav Seifert

Obraz Prahy

v Seifertově poezii

Slovo úvodem

Tato edice Seifertových básní vznikla jako praktický projekt k bakalářské práci. Jejím cílem je seznámit čtenáře se Seifertovými básněmi, které se opírají o pražskou tematiku. Praha byla pro básníka vždy jeho milovaným domovem.

Básně jsou vybrány z různých básnických sbírek, které autor během svého života napsal. Edice nás provází sbírkami *Město v slzách*, *Poštovní holub*, *Jaro sbohem*, *Světlem oděná*, *Kamený most*, *Přílba hlavy*, *Praha, Býtí básníkem*, *Verše o Praze*, *Halleyova kometa* a *Koncert na ostrově*.

Seifert ukázal ve svých zpěvných verších krásu češtiny a sílu vlastenectví. Básnickova poezie je vystavěna především na vzpomínání a na emocionální složce. Prostřednictvím svých veršů nám ukazuje historii Prahy a její zákoutí. Básnickovy verše jsou prolité krví, bolestí, pokropeny slzami a především také láskou. Právě láska k Seifertově rodné Praze nás provází touto edicí.

Pár slov o Praze

Praha se dnes stala srdcem Evropy. Patří mezi nejkrásnější a nejnavštěvovanější evropská města. Denně ji přitahuje nespočet turistů. Stala se tedy vysoce ekonomicky vyspělým regionem. Zanechala po sobě bohatou historii a stala se tak poutním působištěm, jejíž mystika se prolíná architekturou. Její dominantu utvářejí stavby, které jsou dodnes hojně navštěvované. Panoramatické výhledy jsou fascinující. Praha je kulturní metropolí, působí v ní desítky divadel, muzeí, galerií atd.

Je mnoho umělců, spisovatelů, básníků, kteří Prahu zobrazili skrze své verše, a právě Jaroslav Seifert patří mezi ně. Praha mu byla velice blízkým městem, vyrůstal v ní. Praha se mu stala lidským a tvůrčím domovem. Díky Seifertově teskným vzpomínkám vznikla jeho obdivuhodná poetika. Rád vzpomínal na své mládí, na rodinu, na přátelství s básníky apod. Pro Seiferta byly veškeré jeho strávené okamžiky v tomto velkoměstě cenné. Seifert byl básníkem, který vnímal svět všemi smysly. Viděl Prahu po svém a její krásu dokázal popsat slovy. Život v Praze byl pro něho rájem.

Básník často ve svých básních pojednává o Karlově mostě, Vltavě, Pražském hradu, Petřínu, Loretě, Daliborce, Čertovce atd. Jeho básně zobrazují Prahu jako klidnou, fantastní a majestátní. Jsou ovšem sbírky, kdy básník neviděl Prahu pouze světle oděnou. Její kamenné zdi však vždy tvoří ochrannou bariéru, a to i v období, kdy to bylo nejvíce potřeba.

Po básníkovi nám zůstaly verše, které odhalují tehdejší Prahu a především samotného Jaroslava Seiferta. Jeho verše jsou srozumitelné a evokují v čtenáři různé pocity. Je možné, že Seifert dával srze tyto verše vzkaz, vychutnávat si každý všední detail. Proč se na chvíli nepozastavit nad dnešní úspěchanou dobou. Básně v této edici se snaží zachytit Prahu možná tak, jak ji dnes v té úspěchané době neznáme.

Báseň úvodní

Hranatý obraz utrpení
je město
a sama vešlá událost před tvými očima,
čtenáři, otvíráš knížku prostou a nevtíravou
a píseň počíná.

Svou slávou
nezvítězilo město nadě mrou,
svým majestátem a velikostí mě neochařovalo,
miluji hvězdy, lesy, ptameny, louly a květiny
a navrátím se v jejich náručí tajemnou,
však dokud z bratří mých trpění bude jediný,
nebuda šťasten,
a nespravedlivosti světa vzbouřen,
dál jako teď,
opten jsa o zed' fabríky, budu se zalýkat kouřem
a píseň svoji pět.

A přece mi cizí je ulice,
letí jak prudec měštný šíp, aby dobyla světa,
a v rytmus mě lrvce se nikdy nezladí běžící

jsou jimi spoutány ruce mé a rukou tiskce,
aby, když srdce volá,
nesměl a nemohl obejmout drah drah;
kdybych však do lesů uprchl k pramenům, květinám
a la

takový smutek by mě srdce zchvátil,
že nerozhlédna se ani,
co je ta krásy, ticha a horoucnosti,
do města bych se vrátil,
do toho města, jat člověka utvář železnou ctností,
kde ani slavík nezpívá a nevoní jedlový les,
kde zrozen není jen člověk,
ale i květina, ptáček, kláš i pokorný pes.

Čtenáři dobrý, jenž pročítáš ty tičky,
zasni se na chvíli a věz to,
že hranatý obraz utrpení před tvými očima
je město;
vždyť člověk cítí jako květina:

nelámej, nethej, neslap!

Hříšné město

Město fabrikantů, boháčů a surových boveň,
město vynálezů a inženýrů,
město generálů, obchodníků a vlasteneckých básníků
černými hříchy přestoupilo božího hněvu míru
a bláh zafíl;
stokrát již slíbil pomstu městu tomu,
dělá slry, oheň sbuřenicím haonů,
a stokrát odpustil,
neboť vždy vzpomněl si, že jednou města svého,
a nedodržel slova bylo těžko bohu:

dva milenci šli totiž jarním sadem,
zhluboka vdechující vlani rozkvetlého hloha

Město v slzách

Kdyby na světě zázraky byly
a slzy, které z očí chudých kanou,
se v jednu řeku slily,
těmito slavnými slzami odpláče
zatopily by se ulice, náměstí, továrny, banky a paláce,
a pláč a žánť, padajíce v město bez ustání,
zbožilo by je, až by z něho poušť a holé trosky zbyly,
na kterých v noci bloudě vylby šakal;
když by se potom aspoň Jeremiáš našel,
aby nad tím městem z hloubi dále plákal.

Však člověk srdce má, a srdce nejnatějši
má sladkou chvilí odpuštění,
má bolest smutná, cizí nejsmutnější,
a proto, město života, radosti a bolesti, mé město,
jiná pomoc není,
než abych promínil a odpustil ti všecko,
vždyť lidé mají ze železa svaly
a přehlibokou vůni,
že přijde slavný čas, kdy kdýdy vytovňují
a bolesti své svrchovanou míru
promění v radost –
a pro ten zítřek náš
již dnes bych odpustil ti vše, mé město,

ulice má a domy
však to, že tvoje zohledňty, věže a komíny pod mrazy
tam nenechaly místo ani pro ptáky –
i kdybych tě ještě stokrát víc miloval,
to ne.

Moudrosti srdce mého mnohem bližší pták
ve prachu cest,
a aeroplán ať letí do oblak,
až třeba na Mont Blanc a na Mount Everest!

Praha

Nad sloními pokrývkami záhonů
gotický kaktus rozkvétá královskými květkami
a v dutinách melancholických varhan, v hroznech
dechových přístrojů.

Trouchnivější staré melodie.

Dělové koule jako semena vládek
roznese vítr.

Noc strní nade vším
a v zimozrázu kopulí věčně zelených
odchází po špičkách počestný císař
do kouzelných zahrad svých květin
a v bezvětří růžových večerů
zaznívá cinkot skleněného listí,
jehož se dotýkají prsty alchymistů
jako vítr.

Dalekohledy osleply z hrůzy vesmíru
a fantastické oči hvězdopřevců
vypila smrt.

A zatím luna kladla vejce do mraků,
nové hvězdy lhnuly se o plátek jako ptáci,
kteří se stěhují z čemějších krajín,
prozpěvující píseň lidských osudů,
není však nikoho,
kdo by jim dovedl rozumět.

Poslouchejte fanfáry ticha,
po kobercích vetších jako ostokřídle rubáče
ubíráme se k neviditelné budoucnosti

a Jeho Velikostvo prach
usedá zlehka na opuštěný trůn.

A pak mám strach ...

Na krásu Puhy dívaje se shon,
mám duši ještě plnou smutku,
bydlím dnes tam, kde kdysi Dalibor
hudební vášně zmocnila se chorá,
však umírám tam jakož bez rosadku.

I já jsem mnohou píseň skočil z nudy
a rozezvučel struny snivých houslí,
i já tam někdy nemám všelohstady
než vody dříbán a slonjek ohebu chudý,
tak tvrdý, že byste ho neukousli.

S vevertkou, páky vězeň se jen baví,
však ptece janom je na jakýs rozdíl:
dřív pod okénkem naslouchaly davy,
teď však se tam již nikdo nezastaví;
já jsem se zkrátka o pár věků zpozdil.

Kdo v Dalibore ještě dneska bydlí
a vyhlídka má do tmy hladomomy,
ach, toho mamě ošívají léridly
Múzy, když sedí v rozvídané řídli
a zoufale se dívá na své škorny.

Ó krásné dívky, tanečnické v kole,
pro pívab váš jsem chytl nakavici
a vyzval soka ihned na pistole
- na strážnici to mají v protokole
a já už k tomu nemohu nic říci.

Krev moje těle, ach jak krev je sladká;
na kterou stánu hlavo má, se schýlíš?
To není krev, vždyť je to syrovátka,
to není krev, je to z vína zářka!
A pak mám strach, že jsem vám lehký příliš.

Kvetoucí Praha

Oblaka letí. Na chvilčku
posílíte při kraji.
Nebe je modré křídly andělčků,
kteří se líbají.

Květ s květem před očima spívá
v závoj a vzdušný sál,
pták zpívá, celé město zpívá,
i zvon se rozhoupal.

Zní jako harfa při hostině
a s kvítím na straních,
když zpívák stokrát posvém víně
bez rozmýšlení sáh.

Stůj, stůj, ty sladký okamžiku,
já chci bych spolu žít,
hned slovy lísky a hned diků
jež nelze vyslovit.

Světlem oděná

Jednoho dne šel jsem pořád k šeru,
Praha byla krásnější než Řím,
měl jsem strach, že už se neprobudím
z toho snu a že už neužiji
hvězdy, které ve dne schovávali
chrličí pod křídly v podpaží,
trčící tam jako na stráž
pod římsami stále katedrály.

Jednoho dne šel jsem časné zítřím,
bylo téměř zbytečno už spát,
zavřena však byla ještě brána
a já jsem se hl tam zalepat.
Běda pouťáka, jenž u věžeji
čeká jarní jitro bez klíče,
chtěl jsem spatřit tam chrlice,
když se hvězdy k nám navrací.

Spatřil jsem však hroba a bez rozpaků
šel jsem k němu, byl jsem v chrámě sám,
sítěvic mrtvých podobá se vnuce,
ale jeho špička míří ke hvězdám.
Sín se pohybu nad skříněmi spících,
když se zachvěl plamen na svíci.
Zaslechl jsem ještě ptešiči,
zaslechl jsem píseň na vinicích.

Větkali jsme hrozny v roačo kněle,
sedě jako zrna lidský dech,
čtyři paní, spící v katedrále,
mrtvého již nesou na šudrech
Pozdravujte lesy kolem Týna,
padající měkce do rovin.
Pozdravujte ještě Karla Týna,
pozdravujte stráž plně vína!

Z hloubi hrobu zvedl nad sklopost,
které vyrostlo mu pod dlaní,
bílou lebku; ruce milencovy,
stvořené jen pro milování,
dotkly se jí, byla posvěcena
písní lida, jemuž vyschl az.

silila jej, byl to amulet,
jenž mu zůstal z trosk jeho věna.

Jak by mu retězí neokoral –
bez ustání spával na meči,
od věků už zuzněl tu chorál,
vroucí píseň jeho bezpeřl.
Svatý, který zakončen je křídly
andělů a štítem modliteb,
chudým země lámal bílý chléb,
dřel hrozny vína pod chodidly.

Zmáten stojím blízko majestátu,
k žebračkám se tisknu do rohu,
nepřítel jsem plakat do oči,
neboť dávno plakat nemohu.
Kdosi roztrh na otáň knajky,
spadl stojan se stánkami not,
lodi ozvaly se kroky bot
cvakajících temně do mozaiky.

Vyšel jsem a sněh tál na břidlici,
Praha byla krásnější než dřív,
stříbro mlhy z nebe splývající
zakrylo ji zpola do řízav.
Otevři se ještě jednou, kniho,
zdívo věže pověst osíjí
břečňanem svých melancholií
pod komnatou pana puřkabho.

Když po dřbíně nika, kteří slábla,
chvěně natáhla se poprvé,
vězeň v kartu kreslil arciděbla,
namáčeje dřívko do krve.
Pak mu padla karta zkravená,
vyzývající ho k zápasu,
a žalářník s klíči u pasa
dřval se mu přitom přes ramena.

Jakmile se mříže stanou stínou,
v pláčky ráží pomění se vz,
sami ptáci nad tou písní strou,
zapomínající ležet do nebes.
A když spánek mají čelo bledé,
unikají hrůze lidských tas,

vězeň ví, že časý mění čas,
vězeň ví, kam jeho čas ho vede.

Alchymisté, vařte svoje jedy,
líkejte si temnou formali,
píště znaky tajné alchymie,
ať vám ďáblové jsou po vůli!
Nevěřím už domlám horoskopu –
poznačení křížem na čele
a vyraziv okno zpuchřelé,
vyskočil jsem rovnou do příkopu.

O zed' studně třeba obrát' věder,
lidská hlava bije o mříže,
s lehkým srdcem přehám na Belveder,
jehož střechy jsou tu nejlíbše.
Schoval jsem se v bídné letohrádku
chytí si mne, slepá bábo, chyť,
jaro přede přehlédnou svou nit
na neviditelném kokovátku.

Se sítěvicem pužné tanečnice
špička věže k mrakům vylétla,
a když kaštan mosvilil své svíce,
odšla se Praha do světla;
zajiskřily smauglové věnce,
čekající, až vry močály
vejde měsíc, aby počaly
skřehotati žaby na měděnce.

Stůj a stůj, můj sladký olamžáku,
chtěl bych žít jak vzpomínka a smích
a pak obléci se do hadříků
ptáčků pera a zmizet ve větvích.
Zelená stromů úzce objímá Hrad
před oknem, jež skryto ve lovit,
že se pták tam sotva zachytí,
než se spustí v semo pužských zahrad.

Když jde člověk žalem nalomený,
k zemi poníženy, bezruký,
zdá se mu, že k nebi nad kameny
sepjaly se větve z opuky.
Zatím rytíř v gestu vtrvalém
hrouží ostré kopí do chřtánu

draku, bazilíku, satana,
jehož křídlo visí nad portálem.

Avšak dračí blána nepřehlédná
bez hvězd, bez lísly a bez tepla
nezac koní město, které ze dra
upírá sem okna osleplá
jarním sluncem. Ach, kdo zapomene
šťastných dětí, které v průvodu
smějící se běží se schodů,
krásou věcí ještě opojené!

A když usnou, rytíř i to dříve
věsí se jim ve snu na patu
a drak shodí z okna koleniče
s růžovými květy medkálů.
Za to zhyne! Ohlas křáčků jejich
utkví ve zdi v jiné podobě,
neboť čas tu zůstal na skobě,
kterou zapomněli ve větvích.

Potícha, ať nepohnou se mísky
k soudu věčné připravených vah,
po špičkách, vždyť už je večer blízký
a zed' hřbitova je na dosah.
Do tmy vejde stína člověk v hlínu,
milost tmy buď přána oběma,
ale já se děším golema,
jemuž by se chtělo pomstít vina.

Mlýnská kola stojí podél teky,
zbytečně jde voda domlýmá,
nad ni hvízdá vítr prostoteký
o jaře, jež krokem gaminů
přeběhlo most, sochy oblékaje;
děšlo se s nimi bratrstvy
o slunce a jeho paprsky,
jak by to byl namazaný knjic

Bylo jaro, kdy kol všeho zpívá
v načechraném dřítku teplých házd,
za sedmeřým zámkem v chladu zdva
rozvinul se akantový list.
Drápky jimek stiskly pevně nábín,
až z něj tuskla křápký keravá,

vyfala se z hlubin Vltava,
vynášeje podlady svých hlubin.

Květy vadnou větře, nešetí jich,
jako při svém spěchu nemá kdy,
chtěl bych vidět paňy na lilích,
chtěl bych ještě spatřit smaragdy.
Až zaskřípe zámek plný rena,
voda pohne kolem ložatek,
pak se vrátí děti nazpátek,
v rukách větve kvetoucího jezra.

Kamenný most

Čas, teka, mládí a co ještě?
Snad vládně májového deště
a smích ve větru letkohoběm.
Po mostě šel jsem, srdce bráně,
dát sňobem musil vjedné bráně
a v druhé musil dát sňobem.

Jen vzpomínka. Jen pěti slovy:
do ruky dítě rybky loví.
Z dlane je hroba peníz z ryby;
tím penízem pak zbožně platí
za vše, co touží mlkovati
a zná jen samo bezpodoby.

Těch jar! Když jaro vzbouzí z mlkoby
pod mostem stromy a hrad skubí
jim rukáve, na které větve,
tak zktehlé, jak by místo v medu
narodily se v štíti ledu,
ze suknic světla přilestly.

Těch podzimů a zim, kdystiny
nad tekou nesou baldačiny,
jež vítr vzdouvá. Jak se klama!
To není vítr, to se chvějí
jen křídla racků nad peřejí,
ne? usednou na ledblanu.

Nad větzem se hvězdy snály,
ach, povídali, že ma hráli,
copak se hvězda smát může?
Pod jezem rybář zlsal němý;
jez totiž teka pod dlane
mu proměňuje v bílé rltě.

Četeny doschly a pach sítí
už vyvanul; už mlkem jít;
čas líme pečetí pergamenu.
Však krev neb zlato, jež se štýptí,
ať je nám dovoleno pít,
jinak by život neměl cenu.

Listí jak člunky po osnově
setřásá vrhu na ostrově
a s tekou vtrubás řká tu.
Ach, byly dny, kdy cházlo se mi
zoufat si smutkem pod větvemi,
a pak jsem vzykal do ochůtí.

Proč se však c houltit do pečetí
smutku? Jde jaro, toky letí
a vody tekou věly věch.
Až na most jejich práša stíká
jako na záda převozniča,
jenž po kráči překračuje řeka.

V oblacích léysi na loďci
král přechal s krásnou labeňici,
ukryv svou hlavu v jejím klíně.
Dodnes tak ještě v beznaději
mlžeme přehnout nejsnadněji
výchůtkám zřím i tesa, vině.

Prst na ústech, svit mihotavý
patera hvězdíc kolem hlavy,
mlčí tu světec. Co chčěl říci,
řekl již rybám u pítře,
však žena podobá se lyře
a zní na ruce mlhující.

Než praskne vlna na peřejí,
hoch vezme dívka, obejme ji,
ret plaše nakloní se k řetu.
Hrnčí ští stojí poblíž stánku,
řukají prostem do svých džbánků,
majíce ruce plné květů.

Šavlemi, prachem, krví, děly
kamery námta vyprávěly.
Jen nehem ryji do kamenů.
Však krev a zlato, jež se tpytí,
ať je nám dovoleno pít,
jinak by život neměl cenu.

Na troucheb vyschlo kolo mlýna,
i serenádu zapomná,
jž hrávalo v čase mládí.

Však šťastná řeka – vždyť ji znáte,
je mladička po tisícátě
a svoje strany znova řadí.

Tak úzce řísa k ústřím nelnou,
jak hladinou svou zrcadelnou
lne k pítřím a vtravých očích
zrcadlí vše, i jaro vmecha,
jež vtr do spár vsadil v spēcha,
když ležel střemhlav po úbočích.

Hodiny bláhé po vteřině
dýchcal jsem s vlní na Petříně,
jež oblakem se k řece valí.
A co je s vámi, nožky hbně?
Už také asi netančíte,
jako jste kdysi tančily.

Jak lehký poskok karnesalu
proměňoval se v kroky řadu
a bezstarostnost v hořkost lásky,
i zvony z hloubi země sály
svou moudrost, než se rozhoupaly.
A také most má svoje vtřisky.

Purpur, jímž sláva plápolala,
bory, jež válka okřovala,
šly po tom mostě; voda Styxu
nebyla tmařší. Po pítřích
krev tekla a tu nesusmřil
ani ta hlava krucifixu.

Osudů osud ve své roli,
ať už měl masku kteroukoli,
nemohl vybrat lepší scénu.
Však krev a zlato, jež se tpytí,
ať je nám dovoleno pít,
jinak by život neměl cenu.

U pražské Lorety

Na starých schodech k Loretě
blouznivou větu po věš
do vlasů šepáš komasi,
kdo rozumět ti nemasí.
Když ohlédnáš se, kde jsi stál
a co jsi dříve neviděl,
anděla spatíš opodál,
jenž stojí tu, však bez křídel.

Kdo už vás líbal na čelo
a kolik mužů proběhlo
bezpočet dní a nocí svých
u očí hnědých, studených?
Dnes je tak těžko na světě,
a co jsem tedy vlastně chtěl,
na starých schodech k Loretě,
kde čas i křídla zastíneš?

Kamenná křídla komasi,
kdo už víc létat nemusí,
kdo z tily svého podstavce
nemusí myslet o lísoce,
kdo viděl kolem Lorety,
jež trčí tu tak omšelá,
už křičet víc než stáletí,
jež rodila se, umřela.

Však v těhle chvíli pojednou
zařamělo cos nade mnou,
a já jsem ve tmě viděl
vzlétnout tu sochu bez křídel;
zatímco létla, já tu stál
a držel ruku komasi,
kdo na to vůbec nečekal
a rozumět mi nemasí.

Večer v seminářské zahradě

Do větru chvíli, chvíli do štěpů
řikám si slova plná nebezpečí
a Praha svítí mámi oštěpů,
jiskrami dýk a bouřejnými meči.

A její holubníky visuté
jsou plny barev: termé modří v šedi
a šedá na hnědé a modří na žluté
a žlutá na bílé a bílá na té mědi.

Spi, město střecha loček; mlčes-li,
a ulož si jít do tmy své zbraně!
Jdou milenci a ještě nepřestli
a z věve pák se mlčky dívá na ně.

A ta, kterou jsi líbal pod květy
těch štěpů, svitů uzarděla
své dlaně na psou. Však vzápětí
shruje ti vlas z čela.

A noc se strojí jít a oborvá
střežičky hvězd. V tom olamžiku právě
flétny flétnové a harfy harfové
už lidí v trávě.

Věvec sonetů

Praha! To chutná jak hlt vína,
Opakují si stokrát
to jméno dechem naváté
a sladší dechu milencina.

Ať sirény však nad domy
dají si radši příbu z čela,
beztek nám ještě nedoznala
siréna našich svědomí.

Kdybych ji viděl jako vízu,
z níž zůstaly jen stěp a pach,
kdybych měl přelít její zlázu,

prach její sládl by v mé slině,
Je jako pečť na listině,
i kdyby byla v satině.

Verše z Goblénu

Praha!
Toma, kdo ji uviděl jen jednou,
její jméno aspoň zpívá
navždy v srdci.
Je sama písní zapředenou v čase
a my ji milujem.
Ať zní!

Mé první ještě šťastně sny
třpytily se nad jejími střechami
jako létající talíře
a ztrácely se blávkám,
když jsem byl mlád.

Jednou přitiskl jsem tvář
na kámen staré zdi
někde pod nádořím Huda
a v uchu mi náhle zamelo
ponuré dunění.
To hřiměla dávná staletí.
Ale vlaha, měkla opuka
z Bílé hory
šeptala mi vlně do ucha.

Jdi, budeš očarován
Zpívej, máš koma
A neblá!

Šel jsem a nelhal.
A vám, mé lísky,
jen trochu.

Praha v černém

Na sněh jsem vzpomínal,
jenž padne zmečdíni
tak jako bílý šál
a městu v kráse brání.

Měděnka starých střeš
pak lehne do zářbů
jak myrta na šatech
a při svatebním síbu

Když jaro překvapí,
děšť barvu zimy spláchně,
šetřik má na kápi
a zpívá, zpívá. Ach ne –

jen když se stívá již,
jak šeptala by spící,
a vrhá stínu mříž
na ústa milující.

Já tě však nepoznal,
když jako do munity
a v neprůhledný šál
náhle tě celou skryl!

před tváří zrádných hvězd,
jež vyšly bez sešestu
prachem svých větrných cest,
rovinou nebes k městu.

Když nad tebou jsem stál,
já, který tě tak znával,
ne, já tě nepoznal,
ne, já tě nepoznával!

Koho jsem se měl pít,
já, jenž tě poznal vředy:
kdo oblékl ti šat
smuteční, baladický?

Koho jsem se měl pít,
když mládo neposlouchá?
A pak jsem s plátem pad
na lem černého roucha.

Pražské povstání

Jště jednou jaro! V čas ten milostný
rozkvetly větve ohněm stěel
a kašny, dosadněně v tlamách ryb,
počaly zpívat. Jště jednou jaro,
jště jednou květen v květu stěel!

Čas, který hřýte krajky na zvonech
a přitom drápkem větru cuchia vřetiny,
zamával pndce mlčky nad stěechou.
Ten prapore sto let takto nezavál,
když kameni se dilo na pochod.

Vzpomínám dní, když zvon snad počal sám
a stěilny samy na hrděch
otevřely se náhle jako pěst
a kouř z nich tekł dolů po schodech
tak jako bahno. Jště jednou jaro!

Jště jednou, jště jednou v strany
města! Kdo je rozehnal,
kdo odnášel to město pod paži
jak loutnu, nebo zpřevnecel
a zpíval květen? Živí básníci,

ti, jež jsem znal, ti bili do dlatěb
a v stěpy oken, kteří řinčela,
a v kalužiny, které trnvěly,
a v překousané dítý na oknech
a v pneumatiky ptevrác ených aut.

Ať je si trn už křídlem havanin
a tmou! Jitra jsou živogem,
jež obléka si Prahu vřetivě –
a v jejích věřích jako ve vlasech
plamen je vpleten, struha, dýma krev.

Ach, jště jednou jaro v rukou mých!

Závrať jara

S klobočkem v ruce přestávají
v uličkách Prahy
a dotýkám se jejich kamenů.
Jsou drsné,
ale zůstal je básník.

Praha jsem celý život miloval,
jako ji milovali
všichni naši básníci.
Možná že ještě víc,
protože jsem býval nešťastný.

Často mi nedávala spát.
Bloudil jsem temnými kouty
a hladil hedvábnou tmou
vábných nocí.
Voněly ženskými vlasy
a sladkým jasmínem.

Píše se rok tisíc devátý
osmdesátý první.
Jak mi ten život utěd!
K veršům o tomto městě,
které jsem tak rád psával,
ještě pár sluk.

Ty však už nerozhám,
jak jsem to někdy dělal,
abych jimi jen kaml
hladově chňámy chrličů
na římsách katedrál.
Můj čas se nachýlil.
Je pozdě!
Jsou už poslední.

Praha ve snu

Nevím, v kterém už to bylo roce,
nechal jsem Paříž? Paříž!
– stejně byla nejednou proleta –
utáhl jsem temem svého zavazadla
a pospíchal domů.
Zastesklo se mi po Praze
a zůstal jsem až do smrti.

Praha se na mě usmála
a já se zachvěl,
jako když milenec spátl milenku
a nemůže se dočkat objetí.
Na Novotného línce
zamotal mi hlavu starý jez.
Naslouchal jsem jeho hukotu
jako milostné písní.
Mozart ji nempsal,
v Káchlově seznamu není,
vymyslela si ji voda,
když omývala břehy této země.

V noci padal vodopád hvězd
na spící město.

Někdo se mi však díval přes ameno
a trochu s pohrdáním komasi přilákal:
- Dejte mu loutnu,
ať se pokusí zpívat!

Roky byly pochmurné a těžké,
ale pod každodenní všedností
probleskovaly velké životy.
Hořely vysoko a hasly
uprostřed pláčících očí.

Chodil jsem pak s mrtvými
po Karlově mostě
na zamlklou Kampu,
k mlýnským kolům na Čertovce.
Otáčejí se naprázdno
a melou mrtvé ticho.

Mnohé z toho, co vím o smrti,
řekl mi Vladimír Holan
až po svém pohřbu.
Bydlil pár kroků odud
a se smrtí se dobře znal.
Je jí všude plno.

Život už mi však uniká rychleji
než těžkí éter
z rozbité láve. Tak co!
Mám deprese, jaké minuji
staří lidé,
a v noci mě často jímají úzkostné sny.

Z jejich fantastických tvarů
a z nezjistitelných barev
vymršťuje se mi náhle město,
smutné a ponuré,
obklopené čelístmi sídlišť.
Jsou plná zubů
a mezi nimi třel výhrazně tesály
výškových staveb.

Tě noci se mi zdálo,
že světly Prahu ze všech stran
a přibližují se k jejím středu.
Chápejí pohltit Hladovou zed'
i jedlé kaštiny cesty,
zakousnout se do šlavinatých trávníků
a do záhonů květin.

Škoda těch vlnitých cest
kudy chodivají milenecké dvojice
a septem blouzní.
Oblaka šedého pachu useda
na čerstvou zeleň
a staré magnólie v plném květu
počchu stěnaží.

Jakmile však počali s odštětem
a rychlou demontáží
staré rozhledny na Petříně,
zavřel jsem pevně oči.
Byla přítelkyní mých lisek.

Ani jsem je neměl otvírat!
A když se připlížila první ulice
až k samému hrobu Smetanovu
na vysehradském hřbitově,
s bolestným křikem vylétli kohouti
ze sítěchy chrámu
a zapadli někde do krovů

na břehu řeky.
Z každého sna spát se probudí,
jen z tohoto nikoliv.
Marně kvílíjí sirény,
marně vzplály jítí červánky
a rozbíhají se poněbí
jako rozšlapané tautolístě krve
na místě havárie.

Nakonec jsem ještě zahlédl,
že na hladné řeky plovou leklé ryby
a voda je čemá
jako v hodině posledního soudu.

Pohled z Karlova mostu

Už přestávalo dávno pršet.
V poutním chrámě na Moravě,
kde jsem se schoval před bouří,
zpívali mariánskou píseň,
která mi nedovolila odejít.
Poslouchával jsem ji doma.

Kněz poklekl již na stupních
a opustil oltář,
varhany zavzlyčaly a ustaly,
ale zástup poutníků se nehýbal.
Teprve po chvíli ekleziol postali
a zpívající,

aniž se obátili,
odcházel všichni popátka
k otevřenému portálu.

Nikdy jsem se tam nevrátil
a nepostl pod koutami líp,
kde bílé korouhve se zmlítaly
pod bzukotem věel.
Stýskalo se mi po Praze,
i když jsem jen krátko býval
mimo její zdi.

Den ze dne dívám se vděčně
na Pražský hrad
a jeho katedrálu
a nemohu oči odtrhnout
od toho obrazu.

Je můj
a také věřím, že je zobrazený.

Aspoň mně přikl mý osud
A když se sníší soumrak
do pražských oken
s hvězdami vpráskaných tmách,
zaslechnu pokaždé její starý hlas
a slyším verše.
Nebýt toho hlasu, mluvil bych
jako pták,
kterému říkájí kvi.

Jsou dny, kdy Hrad
a jeho katedrála
jsou pomate vmešené
a zdá se,
že byly postaveny ze smutného lamení,
které přivezli z Měsíce.

Vzápětí však jsou pražské věže
obelkány zas věnci z papsek
a z rítí
i ze sladkého šálení,
z kterého je utlína i líška.

Moje lehkovižné kroky v ulicích,
má rližová dobrodušství
i lásky a všechno ostatní
jsou zasypány lehkým popelem,
když shořel čas.

Několik kroků od Královské cesty
byl temný kout,
kde se večer chodělam zjevovaly
rozčuchané nevěstky
a do svých mrtvých klínů
vábily malé, nezkušené chlapece,
jako jsem byl já.
Dnes je tam ticho.
Jen tam ještě stál
na hřebeně stěch
televizní antény.

Kdykoliv však vstoupím na dlažbu
Karlova mostu,
musím vzpomenout na postlky
v poutním chrámě.

Jaké je to štěstí
jít po tomto mostě!
I když obraz mám často zasklený
vlastními strami.

Praha brána

Když přibíhal jsem shora z předměstí
k té bráně,

objevil jsem Prahu.
Vcházel jsem do starých uliček
a bylo mi úzko.

V hospodách řiněly sklenice
a láska coukala tam po dláždě
Své chudé krajky.
Ale já spěchal na staré náměstí
a dál až k řece.

V čas vánoční byl na náměstí trh
K večeru rozžihali prodavači
plamínky karbidových lamp
a pomeranče na svých ošatkách
stavěli do pyramid
jako dělostřelci koule vede děl,
když bylo před bitvou.
A byl to nepřehledný čas
chlapečejích samot.

Jednou se na mě usmála
nemámi dívka.
Držela v ústech zlozenou nůžku
už trochu povadlou
a septala mi něco do očí.

Dal jsem se na ústup
a utíkal jsem bžnou,
a když jsem svíral klíku u dveří,
tlouklo mi ještě srdce.

V životě jsem však lásku neuměl.
Nestátná růže!
Zaušla bez me.
Však někde tam to asi začalo.
To ona! Ta růže!

Domovní znamení

Klopýtá už v pachu, který zvlhly
opánky času,
a pospícháje mlčky za nimi,
posílám Praze ještě tento vzkaz.

Bylo mi dobře ve tvých zdech.
Mladička ústa, jež jsem miloval,
byla i má.
I oči byly tvé.

Rozechvěn přeshlapuji.
A když snad
pojednou přimel divel očí,
aby se zavřely,
bloudily ruce nadostně.
Dám U dvou shancí, dám U zlatých vah,
dám U hrozna
a U dvou hrdíček.

Váhavá dvojice se v šeru optela
o drsnou zeď.
Kámen však neposobil.
Jakmile odesli,
noc přehodila místo, kde se objímali,
nepřelivnou tmou.

Jen na chodělu ještě pentily
vteřiny jejich slápejí.

Nazítí přišli zasa opět za šera
do starých končin,
Znám tam každý kout
a skrytý záhyb.
I prázdnou laviclu,
kde bylo vyskrábáno srdce.
Moha tam bloudit třeba poslepu.

Dám U zlatého beznika.
A všude byla tma.
Když měsíc vyšel, dám U černé hvězdy.
Pak na chvíli se zatíjil mi dech.
Dám U červení růže.

Bez názvu

hou dny, kdy máto už se propadl
do modré hadby
jako Benátky do moře.
Jen ať se propadne, až po vycholky věží!
Na nich se zachrání jen holubi.

Na jeho goblénech
zamířování pastýři zvedají přístaly
vysoko nad čela
a pomněnky nestačí uhýbat
komikám nožek,
když dívky spěchají
vyslechnout tuto kusaci po kráské noci.

Mám jen strach,
aby Praha dobře si ukryla
všechny svoje nástroje,
housle a gamby, housny i violy,
přívabné jako tváře žen
z barokních portrétů.

S hvězdami na psou
zvolna se same mléčivý přírod
podél dlouhé zdi
a přinášeji své nevěmé nástroje,
aby je odevzdali těm,
kteří se rozhodli zardosit i hudbu.

Byli by jim vyrvali i staré citaty,
které visivaly na vrábách,
u babylónských vod
ale nevěděli jak.

Možná, že byly již zpuchtlé
a pod jejich zakamu
se rozpady jen v prach

Bibliografie

SEIFERT, Jaroslav a Ivan SVATOŠ. *Praha očima Jaroslava Seiferta a Ivana Svatého: výběr básní*. Praha: Apex, 1999. dotisk, 93 s. ISBN 80-238-2933-5.

SEIFERT, Jaroslav. *Byti historem*. Praha: Československý spisovatel, 1983, 106 s.

SEIFERT, Jaroslav. *Halleyova kometa*. Praha: Státní nakladatelství dětské knihy, 1967, 66 s.

SEIFERT, Jaroslav. *Koncert na ostrově: Halleyova kometa; Odevzdání zvonů*. 2. souborné vyd. Praha: Československý spisovatel, 1986, 253 s.

SEIFERT, Jaroslav. *Máto vzláček: Samá láska; Světelná cesta; Slask; zpívá špatně; Póštovní holub*. Praha: Československý spisovatel, 1989, 261 s.

SEIFERT, Jaroslav. *Světlem odhal: Vítěz Boženy Němcové; Kamenný most*. Praha: Československý spisovatel, 1962, 141

SEIFERT, Jaroslav. *Verše o Praze*. Praha: Československý spisovatel, 1962, 202 s. Klub přátel poezie.

Obsah

Slovo úvodem.....	3
Pár slovo Praze.....	4
Báseň úvodní.....	5
Hlídné město.....	6
Město v sláckách.....	7
Praha.....	8
A pak mám stach.....	9
Kvetoucí Praha.....	10
Světlem oděná.....	11
Kamený most.....	16
U pražské Lonty.....	19
Večer v seminářské zahrádě.....	20
Větec sonetů.....	21
Veře z Goblénu.....	22
Praha v čemém.....	23
Pražské povstání.....	24
Zimní jara.....	25
Praha ve snu.....	26
Pohled z Karlovamoku.....	29
Pražná brána.....	31
Domovní znamení.....	32
Buz máru.....	33
Bibliografie.....	34

Předmluva, obálka, typografickou úpravu edice vytvořila Denisa Mbořilová v Hradci Králové roku 2019.

Vydání Prošák, s.r.o., Wankova 340 Hradec Králové

36 stran, vydání první